

KOOPERATİFÇİLİK

SAYI: NUMBER : 84

NİSAN - MAYIS - HAZİRAN
1989

APRIL - MAY - JUNE 1989

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ SEMPOZYUMU TEBLİĞLERİ ÖZEL SAYISI

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

THE TURKISH CO-OPERATIVE ASSOCIATION was founded at İstanbul University in the year 1931, under the name of the Turkish Co-operative Society (Türk Kooperatifçilik Cemiyeti).

Its headquarters was moved to Ankara in late 1933, and at the beginning of 1934 amended its Statutes in conformance with the conditions prevailing at that date.

The Society changed its name into the «Turkish Co-operative Association» in 1948, and modified its Statutes in conformance with the Law No. 3512. of Associations.

The General Assembly of the Association convened on 30 th May, 1964 and resolved that in the light of its 33 years of experience and in accordance with the requirements of the planned economy era, the Statutes of the Association should be re-written. The new Statutes drawn up accordingly were reviewed and adopted by the General Assembly at its meeting on 27th June, 1965.

The Government declared it as an association serving public interest in 1946. The subject with which the Association is concerned, is theoretical and practical co-operative work. Its object is to propagate co-operative ideas in theoretical and practical fields, to promote the co-operative spirit and ideas, and to support activities in this direction.

In order to achieve the objectives outlined in its Statutes, the Association engages in the following activities :

a. Conduct or cause to be conducted research on the subject of co-operative movement, commission its members or other scholars, experts and authors to write articles and books and prepare summaries of articles and books on subjects pertaining to co-operative movement and publish them.

b. Prepare or cause to be prepared standard states for the various types of co-operatives.

c. Make contacts nationally or internationally among all types of public and private agencies, organizations, associations and persons on the subjects related to co-operative movement, legislation and applications, and express its opinion on these subject either directly or on request.

d. Convene academic meetings and arrange co-operative weeks, festivals and general co-operative conventions.

e. Conduct lectures, courses, seminars and general knowledge competitions in different parts of the country on the subject of co-operatives.

f. Join as member those international organization and associations whose objects are similar to its own.

g. Set up a library in the headquarters of the Association, closely connected with the co-operative movement concept, legislation and application and composed of books, periodicals and brochures in Turkish and foreign languages.

h. Participate in the conversions of international co-operative organizations, attend conferences to be arranged by such organizations and make the Turkish co-operative movement commonly known.

i. Make endeavours to ensure that the concept and application of the co-operative movement is widely diffused, that it develops and takes root, that it is included in the curricula of vocational schools, that chairs on the co-operative movement are instituted in the universities, academies, schools and that institutes specializing in the co-operative movement are founded.

k. Support and sustain the activities and enterprises of existing co-operatives not as guide to them in every respect, and at the request of the member co-operatives in solving their management problems.

KOOPERATİFÇİLİK

ÜÇ AYLIK KOOPERATİF İNCELEMELER DERGİSİ

Sayı: 84

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 1989

Türk Kooperatifçilik Kurumu Tarafından
Üç Ayda Bir Yayınlanır.
Fiyatı : 5000.- TL.
Yıllık Abone 20.000.- TL.
Yurt Dışı : 40.000.- TL.

Yazışma Adresi: Türk Kooperatifçilik Kurumu
Mithatpaşa Caddesi 38/A Yenişehir - ANKARA
Tel: 131 61 25 - 131 61 26

★

Türk Kooperatifçilik Kurumu Adına Sahibi
Hüsnü POYRAZ

★

Yazı İşleri Müdürü
Prof. Dr. Rasih DEMİRCİ

★

Yayın Komitesi
Başkan: Prof. Dr. Celâl ER
Raportör : Prof. Dr. Orhan ARSLAN
Üye: Sezai YÖRÜK
Üye : Alâaddin KORKMAZ
Üye: Dr. Kemâl GÖRMEZ

Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir

İÇİNDEKİLER

Başyazı/	3
Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Avrupa Topluluğu Ortak Tarım Politikası Karşısındaki Durumu ve Entegrasyonu/ Dr. Sabahattin Gazanfer	5
Birliklerin Hukuki Yapısı, İşleyişi ve Devletin Destekleme Alımları/ Engin Dikici	20
Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Tarımsal Üretimi ve Tarıma Dayalı Sanayi'in Gelişmesindeki Etkileri/ Rifat Ünaydın	24
Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Finansman Politikası/ Nihat Bayramoğlu	29
Tarım Satış Kooperatiflerinin Reorganizasyonu/ Yaşar Bağlı	32
Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Yurt İçi Pazarlama Faaliyetleri Ve İç Fiyat Hareketleri Üzerindeki Etkileri/ Faik Gökdemir	40

CO-OPERATION

A QUARTERLY PUBLICATION ON COOPERATIVE WORKS

NUMBER 84

APRIL - MAY - JUNE 1989

Quarterly Published by the Turkish Co-operative Association

Correspondence Address:
Türk Kooperatifçilik Kurumu
Mithatpaşa Caddesi 38/A Yenişehir - ANKARA
Tel: 131 61 25 - 131 61 26

Proprietor on behalf of the Turkish Co-operative Association

Hüsnü POYRAZ
Editör-in Chief
Prof. Dr. Rasih DEMİRCİ

(The opinions expressed in the articles belong to the authors)

CONTENTS

Editorial	3
The State and integration of Agricultural Sale Cooperatives in front of the common agriculture politics of European community./ Dr. Sabahattin Gazanfer	5
The legal structure of the associations, their manipulations and Governments Support capacity./ Engin Dikici	20
The agricultural products of the associations and their Agricultural Sale Cooperatives, and their effects on the development of agricultural industry/ Rıfat Ünaydın	24
Financial politics of the Agricultural Sale associations and cooperatives/ Nihat Bayramoğlu	29
Re organization of the Agricultural Sale Cooperatives/ Yaşar Bağlı	32
The marketing activities of the Agricultural Sale Cooperatives and their effects on the prices in the country/ Faik Gökdemir	40

Dizgi ve Baskı
SİSTEM OFSET
Tel: 229 18 81 229 63 97

Başyazı

KOOPERATİFÇİLİK MESELELERİ VE TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU

Dr. Kemal GÖRMEZ

İnsanlar var oldukları günden beri topluluk halinde yaşamışlardır.

İnsanların toplu yaşamayı tercih etmelerinin sebebi karşılaştıkları problemleri birlikte daha kolay çözebilmeleridir.

İnsanoğlunun bugüne dek ulaşabildiği en ideal yönetim biçimi olan devlet ictimai nizamı sağlayan bir kurum olarak toplu halde yaşamın gereklerini yerine getirmekte ve bu süreçte topluma hizmet vermektedir. Topluma hizmet verilmesi sürecinde hizmetleri devlet adına bazı vatandaşlar yapmaktadır.

Tarihi gelişimi seyri içerisinde, devletin bazen çok güçlü ve toplumun bütün alanlarına hakim bir varlık, bazen ise oldukça küçülmüş, toplum hayatına karışmayan, sadece topluma güvenlik hizmeti sunan bir organizasyon olarak görüldüğü bilinmektedir.

Yirminci yüzyıldaki gelişmeler, artık devletin topluma çok fazla müdahale etmeyen sağlık, eğitim ve güvenlik gibi hizmetler ve adalet sağlayan kurum olması yolunda gelişmiş, diğer toplumsal hizmetlerin, devletin dışındaki organizasyonlar eliyle yürütülmesi yönünde görüş ve uygulamalar güçlenmiştir.

Bu hizmetler bazı toplumlarda yine devletin bir parçası olan ama bazı merkezi iktidardan biraz daha farklı kurumlara, bazı toplumlarda ise "sivil toplum" kurumlarına verilmiştir. İşte Kooperatifçilik Kurumu da böyle bir kurumdur.

Kooperatifçilik, çağımızda önemini koruyan bir harekettir. Ülkemizde de başta konut ve tarım kooperatifçiliği olmak üzere pek çok alanda yoğun bir kooperatif faaliyeti görülmektedir. Kooperatifleşme ve kooperatifler kanalıyla bazı sosyal problemleri çözüme, henüz toplumların vazgeçemediği olgulardan biridir.

Bu noktada karşımıza kooperatiflerin toplum içindeki yeri, kooperatiflerin problemleri ve toplumun değişen yapısına kooperatiflerin uyumu meselesi de çıkmaktadır.

Bu meselelerin çözümü konusunda çerçeve kanunların çıkarılması devlet mekanizmasını işleten hükümetlerin problemidir. Ama diğer problemlerinin çözümünü hükümet ya da başka organizasyonlardan beklemek pek doğru bir davranış olarak değerlendirilemez. Kooperatiflerin problemleri, kendi kuruluşlarınca çözülmek zorundadır. Bu gerçekten hareketle Türk Kooperatifçilik Kurumu da kurulduğundan bu yana Türk Kooperatifçiliğinin meselelerini tesbit etmek ve onlara çözüm yolu bulmak konusunda faaliyetlerde bulunmaktadır. 1930 lardan beri süren çalışmaları son yıllarda daha ciddi boyutlar kazanmıştır. Bu faaliyetlerinin başlıcalarını, bilimsel yayın ve seminer faaliyetleri ile zaman zaman çeşitli konularda düzenlenen sempozyumlar olarak sayabiliriz.

Türk Kooperatifçilik Kurumu 1989 yılında da bir dizi faaliyet planlamıştır. Bu faaliyetlerden birisi 1989 yılı Ocak ayının son haftasında gerçekleşmiştir. 26 Ocak 1989 yılında düzenlenen bu sempozyumun bildirimlerini daha geniş kitlelere aktarmak ve onların da faydalanmasını temin etmek için üç aylık Kooperatifçilik Dergimizin bu sayısını "Özel sayı" olarak çıkarmaya karar vermiş bulunuyoruz. Dolayısıyla bu sayımızda anılan sempozyumda sunulan bildirimleri değerli kooperatifçilerimizin bilgi ve tartışmalarına sunmak istiyoruz.

Dergimizin bu sayısında sempozyumda Dr. Sabahattin Gezer tarafından sunulan "Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Avrupa Topluluğu Tarım Politikası Karşısındaki Durumu ve Entegrasyonu" isimli semineri ile yazı olarak sunuyoruz. AT'ya girme hazırlıklarının yoğunlaştığı bu günlerde bu görüşlere ve değerlendirmelere çok fazla ihtiyacımız olduğunu söylemek yanlış olmaz sanırız.

İkinci olarak Engin Dikici'nin hazırlayıp sunduğu "Birliklerin Hukuki Yapısı, İşleyişi ve Destekleme Alımları" başlıklı bildiriye yayınlıyoruz. Yine Rifat Ünaydın tarafından sunulan "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Tarımsal Üretimi ve Tarıma Dayalı Sanayi'in Gelişmesindeki Etkileri" başlıklı bildiri ile Nihat Bayramoğlu tarafından sunulan "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Finansman Politikası" başlıklı bildirim okuyucularımızın dikkatle inceleyecekleri konular olacağını sanıyoruz. Yine Yaşar Bağlı tarafından sunulan "Tarım Satış Kooperatiflerinin Reorganizasyonu" ve son olarak ise Faik Gökdemir tarafından sunulan "Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Yurt İçi Pazarlama Faaliyetleri ve İç Fiyat Hareketleri Üzerine Etkileri" konulu bildirimleri yayınlıyoruz. Yeni sayılarımızda buluşmak üzere, saygılarımızla...

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİKLERİNİN AVRUPA TOPLULUĞU ORTAK TARIM POLİTİKASI KARŞISINDAKİ DURUMU

Dr. Sebahattin GAZANFER (*)

AVRUPA TOPLULUĞU'NU KURAN ANTLAŞMALAR

- * Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması (Paris, 1951)
- * Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması (Roma, 1957)
- * Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Antlaşması (Roma, 1957)

AVRUPA TOPLULUĞU'NUN ORGANLARI

- * Avrupa Komisyonu
- * Avrupa Bakanlar Konseyi
- * Adalet Divanı
- * Avrupa Parlamentosu
- * Ekonomik ve Sosyal Komite
- * Sayıştay
- * Avrupa Yatırım Bankası

AVRUPA TOPLULUĞU'NUN ORTAK POLİTİKALARI

- A) Ortak Dış Ticaret Politikası
- B) Ortak Tarım Politikası
- C) Ortak Sanayi Politikası
- D) Ortak Para Politikası
- E) Vergilendirmede Harmonizasyon
- F) Rekabet Politikası
- G) Ulaştırma Politikası
- H) Enerji Politikası
- İ) Bölgesel Politika

A) ORTAK DIŞ TİCARET POLİTİKASI

- a) Ortak gümrük tarifesi
- b) Topluğun nc ülkelerle dış ticareti
- c) Topluluk koruma tedbirleri
- d) Lom sözleŐmesi

a) Ortak Gümrük Tarifesi

- Topluluk dış ülkelere ortak gümrük tarifesi
- Yeni katılan ülkelerin gümrük tarifeleri aŐamalı olarak OGT'ne uyumlu hale getiriliyor.
- GATT ve MFA görüşmelerinde bir bütün olarak temsil
- GenelleŐtirilmiŐ preferanslar sisteminin tüm ye ülkelerce kabul

b) Topluğun nc ülkelerle Dış Ticareti

- EFTA lkeleri ile tercihli gümrük düzenlemeleri
- ACP lkeleri ile tercihli gümrük düzenlemeleri
- Akdeniz lkeleri ile tercihli gümrük düzenlemeleri
- İnan, İsrail, Arjantin, İsviçre ile ikili ticaret anlaşmaları
- Türkiye ile (1963'de) ortaklık anlaşması

c) Topluluk Koruma Tedbirleri

- ye lkeler arasında miktar kısıtlamalarının kaldırılması
- Anti-damping ve anti-sübvansiyon tedbirleri
- İhracatta ortak kurallar

d) Lome SözleŐmesi

- 1975'te imzalandığında, 46 ACP lkesi
- 1985'te yenilendiğinde 66 ACP lkesi
- AT malları AT ülkelerine serbestçe girebilecek
- ACP malları AT ülkelerine serbestçe girebilecek
- ACP'nin ihracat gelirlerinin düŐmesi karşısında stabex fonundan ödeme

C) ORTAK SANAYİ POLİTİKASI

Sanayi politikasına ait tedbirleri 1970 sonrasında düzenlenmeye baŐlamıŐtır.

Ortak sanayi politikasında öncelikle:

- Gıda ve imalat sanayii mamullerinin ticaretinde karşılaşılan teknik engellerin kaldırılması
- Devlet ihalelerine bütün Topluluk iŐletmelerinin katılabilmesi
- Avrupa leğinde firmaların kurulması
- GeliŐmeye katkıda bulunan sektörlerin zendirilmesi
- Kriz halindeki sektörlere yardım

Örnekler

Demir-elik, otomobil, dokuma ve giyim, kağıt ve karton, ilaç, gemi ve inŐaat sanayilerine Topluluka yapılan müdahaleler.

D) ORTAK PARA POLİTİKASI

- Avrupa Para Yılı (1979'dan önce)
- Avrupa Para Sistemi (EMS)
- 1979 yılında Avrupa Konseyi'nde kabul edilmiştir.

Amaçları: Avrupa paraları arasında istikrarı gerçekleştirmek, üye ülkelerin para politikalarında işbirliği sağlamak, farklılıkları asgariye indirmek

Özellikleri

- * Parasal işlemler ECU'ya dayandırılmakta
- * Topluluğa üye her ülkenin özel durumu dikkate alınmakta
- * Merkez Bankalarındaki döviz rezervlerinin bir kısmı ortak kullanıma ayrılmış
- * Her ülke parasının diğer ülke paraları karşısındaki dalgalanma marjları sınırlandırılmıştır (% ± 2.25)
- * Bir ülke parasının değeri, ECU karşısındaki sapma marjı içinde % 75 oranında değişme gösterdiğinde, o ülkenin Merkez Bankası piyasaya müdahale etmektedir.

ECU

- * Ödeme aracı ve hesap birimidir.
 - * ECU "sepet" türü bir para birimidir.
 - * Üye ülkelerin sepetteki payları ekonomik güçleri ile orantılı
 - * ECU cinsinden rezervler, Topluluk üyesi ülkelerin altın ve dolar rezervlerinin % 20'sini Avrupa Parasal İşbirliği Fonu'na aktarılması karşılığında sağlanmıştır.
 - * Döner Swap Mekanizması : 3 aylık sürelerle alım satım
 - * ECU'nun resmi kullanımı : Topluluk bütçesinde, gümrük tarifelerinde, istatistiklerde, ortak tarım politikasında
 - * ECU'nun özel kullanımı : Bankalarda ECU cinsi mevduat
 - * ECU faiz oranı üye ülkelerin faiz oranlarının ortalaması
 - * "Yeşil Kur" tarım sektöründe kullanılmakta, farklılık "para tanzimatı" ile kapatılmakta
- ## E) VERGİLENDİRMEDE HARMONİZASYON

- 1967 yılında KDV uygulaması
- 1977 yılında tek tıp KDV uygulaması
- Üye ülkelere KDV oranlarını Topluluk standard oranının %2.5 altında veya üstünde düzenleme yetkisi
- Yeni katılan ülkeler için Topluluk KDV sistemine uyum süreci

F) REKABET POLİTİKASI

- Toplulukta Kartel Yasağı
- Roma Antlaşmasının 85. maddesindeki kartel yasağı ve ortaklık felsefesi ile uyumsuz görülen, üye ülkeler arasındaki ticareti olumsuz etkileyen ve ortaklık içindeki rekabeti engellemeye, sınırlamaya veya bozmaya yönelik işletmeler arası anlaşmalar, birleşmeler ve uyumlaştırılmış davranışlar yasaklanmaktadır.

- Rekabet Politikasında Piyasa Gücünün Kötüye Kullanılması
Roma Antlaşmasının 86. maddesiyle, piyasaya egemen büyük işletmelerin sahip oldukları piyasa gücünü kötüye kullanmaları yasaklanmıştır.
- Kamusal Politikaların Düzenlenişi
 - * Ticari Devlet Monopolleri
 - * Kamusal İşletmeler
 - * Devlet Teşvik ve Yardımları Rekabet hukukuna aykırı olmamalıdır.

G) ULAŞTIRMA POLİTİKASI

Amaçları

- Topluluk içi gümrüklerde malların ve kişilerin serbest geçiş hakkına sahip olması
- Ulaştırma hizmetlerinin serbest bir şekilde sunulması
- Topluluk içi taşımacılıkta iki taraflı kotaların kaldırılması
- Karayolu taşıma araçları için uygulanan milli vergilerin ve teknik şartlarının harmonizasyonu
- Havayolu ve denizyolu ulaşımında rekabet kurullarında harmonizasyon
- Ulaştırmayla ilgili diğer konular

II) ENERJİ POLİTİKASI

Amaçlar

- İthal edilen enerji oranının düşürülmesi
- Kömür endüstrisinin gerilemesinin durdurulması
- Diğer enerji kaynaklarına ağırlık verilmesi
- Enerji tasarrufu

I) BÖLGESEL POLİTİKA

Topluluğun değişik bölgeleri arasındaki yaşam düzeyi farklılıklarını ortadan kaldırmak için az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması

- 1) Bölgesel Kalkınma Fonu : Bölgesel kalkınma için kredi ve hibeler vermektedir.
- 2) Bölgesel Politika Komitesi: Topluluk üyelerinin bölgesel ve bölgeler arası politikalarının koordinasyonu

B) ORTAK TARIM POLİTİKASI

Amaçlar (Roma Antlaşması, 39'neu madde)

- Tarımda verimliliği artırmak,
- Tarım kesiminde çalışanların kazancını artırarak, yaşam standardını yükseltmek
- Tarımsal ürün piyasasını istikrara kavuşturmak
- İhtiyaçların karşılanmasını güven altına almak
- Ürünlerin tüketiciye uygun fiyatla ulaşmasını sağlamak

Temel Prensipler

- Tek pazar
- Topluluk ürünlerini tercih
- Ortak finansal bütünlük

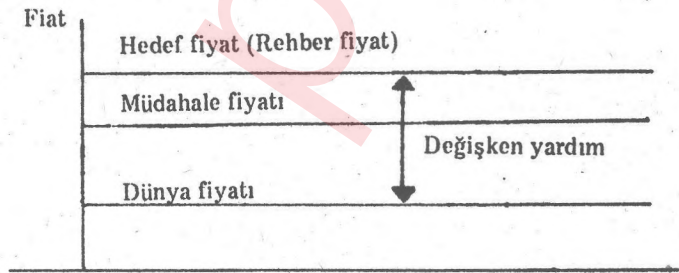
Araçlar

- Fiyat politikası (ortak piyasa düzeni)
- Yapı politikası
- Ortak finansman politikası (FEOGA)

ORTAK PIYASA DÜZENLEMESİ'NE TABİ OLAN ÜRÜNLER

Tahıllar, pirinç, şeker, zeytinyağı, yağlı tohumlar ve proteinli tohumlar, kuru yemler, tekstil hammaddeleri, süt ve süt ürünleri, sığır eti, tavuk eti ve yumurta, su ürünleri, meyva ve sebzeler, meyva ve sebzelerin işlenmesinden elde edilen ürünler, canlı bitkiler ve çiçekcilik ürünleri, şarap, işlenmemiş tütün, tohumlar, şerbetçiotu.

Bu ürünler Topluluk tarımsal ürünlerinin %90'ını oluşturmaktadır.

NOTLAR:

- Yardıma hak kazanacak miktarlar sınırlandırılmıştır.
- Bu miktarın üzerindeki rekolte için yardım miktarında indirim

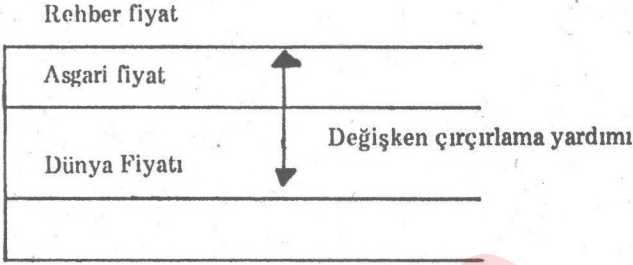
İTHALATTA

- Topluluk piyasasını rahatsız etmediği sürece prelevman yok

İHRACATTA:

- İhtiyaç fazlası için ihracat iade ödemesi var.

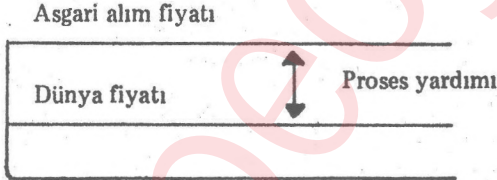
PAMUK

NOTLAR:

- Çırçırılama yardımı maksimum miktarla sınırlandırılmış
- Bu miktarın üzerindeki rekolte için yardımda indirim
- İthalat ve ihracatta kısıtlama yok

KURU ÜZÜM, KURU İNCİR (İşlenmiş meyve ve sebzeler)

NOTLAR:

- Proses yardımı, üreticilerden asgari alım fiyatıyla alım yapan firmalara veriliyor.
- Bazı ürünlerde miktar kısıtlaması

İthalatta:

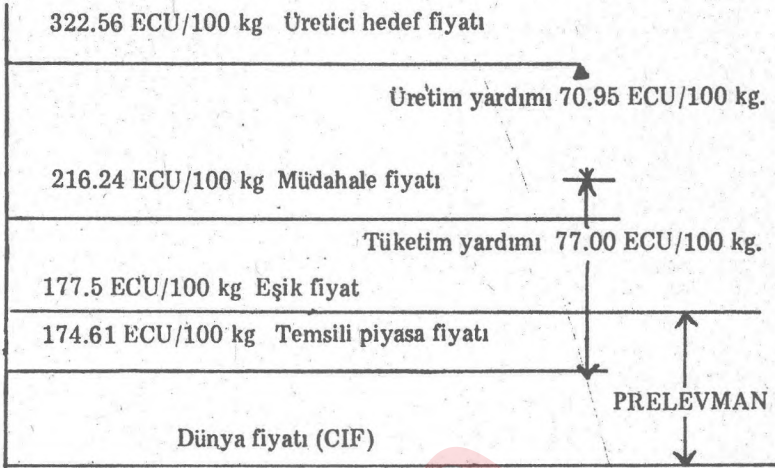
- Ç.K. Üzümde asgari ithalat fiyatı ve fark giderici vegi uygulaması

İhracatta:

- Stok fazlası halinde ihracat iade ödemesi

ZEYTİNYAĞI

Fiyat

NOTLAR: 1) 1987/88 yılı değerleridir

2) Garanti edilen maksimum miktar 1.350.000 ton'dur

İTHALATTA:

- Dünya fiyatı CIF ile Eşik fiyat arasındaki fark prelevman olarak alınmakta

İHRACATTA:

- Dünya fiyatlarıyla satış yapabilmek için restitüsyon (ihracat iadesi)

FEOGA HARCAMALARI

Yıllar	Garanti Bölümü	Yönlendirme Bölümü	Toplam Harcama (Milyon ECU)
1978	8 673	324	8 997
1979	10 441	403	10 844
1980	11 315	603	11 918
1981	11 141	576	11 717
1982	12 406	650	13 056
1983	15 920	728	16 648
1984	18 372	676	19 048
1985	19 843	720	20 563
1986	22 137	773	22 910
1987	22 988	847	22 835

FEOGA HARCAMALARININ ARTIŞ NEDENLERİ

- Piyasa düzenlemesine konu olan ürünlerin kapsamındaki artış
- Topluluğun büyümesi
- Tarımsal üretimdeki artış
- Tarımsal politika kararları, ürün fiyatlarındaki artışlar
- Dünya fiyatlarındaki değişiklikler ve döviz kurlarındaki dalgalanmalar
- Bazı tarımsal harcamalar (Lome Antlaşması)

**FEOGA HARÇAMALARININ
TOPLULUK BÜTÇESİNDEKİ PAYI**

Yıllar	(%)		
	Garanti Bölümü Payı	Yönlendirme Bölümü Payı	Toplam FEOGA payı
1978	76.3	2.9	79.2
1979	72.7	2.8	75.5
1980	69.4	3.7	73.1
1981	61.4	3.2	64.6
1982	59.9	3.2	63.1
1983	63.7	3.0	66.7
1984	67.4	2.5	69.9
1985	70.3	2.5	72.8
1986	62.9	3.2	65.1
1987	63.6	2.3	65.9

TOPLULUĞUN KENDİ KAYNAKLARI

1971 yılından sonra Topluluk tamamen kendi kaynakları ile finanse edildi. Bu kaynaklar;

- Gümrük vergileri
- Diğer vergiler (Prelevmanlar, fark giderici vergiler v.s)
- Şeker ve izoglükoz vergisi
- KDV hissesi (% 1.4)
- Muhtelif gelirler
- Ortak sorumluluk vergisi

TOPLULUK GELİRLERİ

	(Milyon ECU)						
	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987
Gümrük vergileri	6 392.3	6 815.3	6 988.7	7 960.8	8 310.1	8 173.0	8 396.7
Normal fonlar ve şeker ver.	1 747.5	2 227.8	2 295.1	2 436.3	2 179.1	2 287.0	3 202.5
KDV hissesi	9 187.8	12 000.5	13 699.0	14 372.1	15 218.9	22 223.4	23 433.0
Finansman katkıları	151.4	197.0	217.7	222.5	260.9	210.1	211.6
Kendi kaynakları toplamı	14 479.0	21 240.6	23 200.5	24 991.6	25 969.0	32 893.5	35 243.8

FEOGA GARANTİ BÖLÜMÜ GİDERLERİ

- Topluluk dışı ülkelere yapılan ihracatta ödenen iadeler
- İç piyasaya yapılan müdahaleler
 - Birinci kategori müdahale (Üretim yardımı, proses yardımı)
 - İkinci kategori müdahale (müdahale alımı)
- Telafi edici giderler
 - Topluluğa katılmayla ilgili
 - Kur kayıplarıyla ilgili

FEOGA YÖNLENDİRME BÖLÜMÜ GİDERLERİ

Finanse edilen Konular:

- Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması için
- Çiftliklerin modernizasyonu için
- Dağlık ve tepelik bölgeler ile mahrumiyet bölgelerinde yapılacak tarım için
- Mahrumiyet bölgelerinde sulama için
- Şarapçılıkla ilgili bağlar için veya bağcılığın diğer ürünlere yönlendirilmesi için
- Su ürünleri ve balıkçılığın geliştirilmesi için
- Üretici gruplarının oluşturulması için
- Bazı tarımsal faaliyetlerin yeniden yapılması için

Harcamalar FEOGA tarafından hak sahibine doğrudan veya ülke kanalıyla (dolaylı) olarak yapılmaktadır.

FEOGA YÖNLENDİRME BÖLÜMÜ HARCAMALARI

(m ECU)

Üye Ülkeler	Doğrudan Harcama		Dolaylı Harcama		Toplam	
	1964-1986	1986	1964-1986	1986	1964-1986	1986
Belçika	195,441	6,539	79,390	9,410	274,831	15,949
Danimarka	117,764	15,711	113,937	7,687	231,701	23,398
Almanya	770,983	32,727	695,590	71,395	1466,573	104,122
Yunanistan	300,261	73,237	222,261	66,312	522,522	139,549
İspanya	86,490	86,490	-	-	86,490	86,490
Fransa	1028,075	83,785	849,990	130,557	1.878,065	214,342
İrlanda	249,719	29,341	431,720	49,666	681,439	79,007
İtalya	2.036,947	105,731	388,307	49,259	2.425,254	154,990
Lüksemburg	11,488	-	19,801	1,834	31,289	1,834
Hollanda	215,804	12,516	130,604	9,608	346,408	22,124
Portekiz	32,818	32,818	-	-	32,818	32,818
İngiltere	342,240	38,697	784,210	65,081	1.126,450	103,778
Toplam	5,388,030	517,592	3,715,810	460,809	9,103,840	987,401

Not: m ECU = milyon ECU

MÜDAHALE ORGANLARI

Ortak tarım politikasının üye ülke bazında uygulaması ile görevlendirilen kuruluştur. Genellikle üye ülkelerin Tarım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet göstermektedirler.

Yaptığı İşler

- İthal lisansı vermek
- İhracat lisansı vermek
- İthalatta prelevman, fark giderici vergi v.s. almak.
- İhracatta iade ödemesi yapmak
- Müdahale alımlarıyla ilgili işlemler
- Kur kayıplarını telafi giderleriyle ilgili işlemler

AVRUPA'DA TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİK

Üye ülkelerde kooperatiflerle ilgili yasalar farklı

- Almanya, İrlanda ve Hollanda'da her türlü kooperatiflerle ilgili tek bir kanun
- İngiltere'de münhasıran kooperatiflerle ilgili kanun yok
- Fransa'da tarımsal kooperatiflerle ilgili yasal düzenlemeler ve özel kurallar var
- İtalya'da kooperatif kanunu medeni kanunun bir parçası
- Lüksemburg'ta kooperatif kanunu sadece tarımsal kooperatifleri ilgilendirmekte
- Yunanistan'da 1979 yılında yeni bir tarımsal kooperatif kanunu çıkarılmış

GELECEKTE ORTAK BİR KOOPERATİF YASASININ ORTAYA KONMASI MUHTEMEL

AVRUPA TOPLULUĞU POLİTİKA VE YASALARININ TARIMSAL KOOPERATİFLER ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

- Roma Antlaşmasında tarımsal politikanın ana hatları çizilmesine rağmen, öngörülen amaçlara ulaşmada büyük katkıları olacak olan ve üreticilerin uzantısı kabul edilen KOOPE-RATİFLER bu antlaşmada ismen zikredilmemiştir.
- Fırsat ve rekabet eşitliği çerçevesinde diğer özel teşebbüs kuruluşlarına nazaran kooperatiflere önemli bir ayrıcalık tanınmamakta
- Topluluk'ta piyasa yapılaşması yanısıra, ürünlerin piyasa beklentisi doğrultusunda üretilmelerini sağlayacak üretici birliklerinin oluşturulması teşvik edilmekte
- 1981 yılından sonra, Topluluk tarım politikalarının oluşturulmasında kooperatiflere daha fazla danışıldığı ve bu kooperatiflere daha fazla önem verildiği anlaşılmaktadır.

AT'DA TARIMSAL KOOPERATİFLERİN GENEL ÖZELLİKLERİ

Tarımsal kooperatiflerin yapısı konusunda, tüm topluluk üyesi ülkeler için geçerli olabilecek husus, bu kooperatiflerin tamamen bağımsız, devlet müdahalesi olmaksızın, ortaklarının çıkarlarını korumakla görevli, kendi kendilerine yardım, kendi kendilerin sorumlu ve kendi kendilerine yönetme prensipleri doğrultusunda işleyişe sahip kılınmış olmalarıdır.

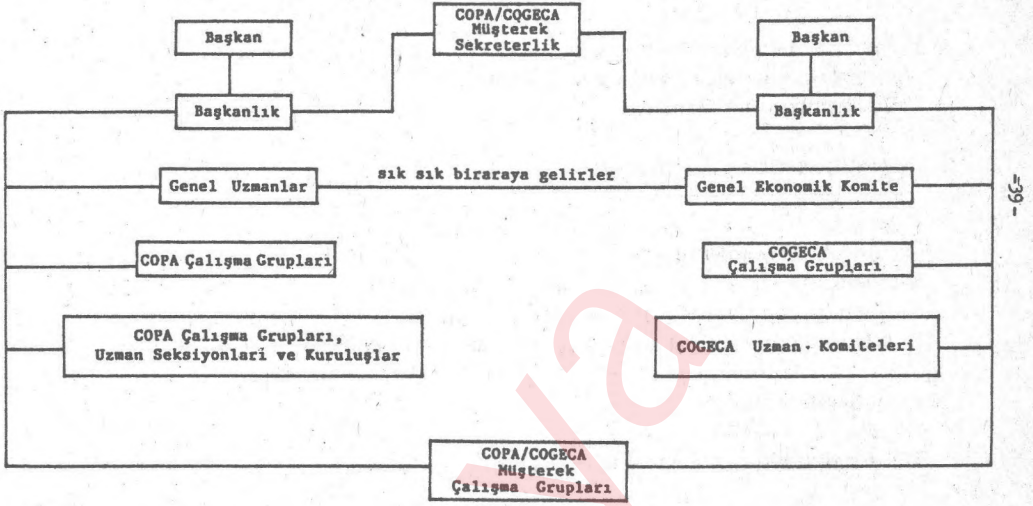
AVRUPA TOPLULUĞU'NDA TARIMSAL KOOPERATİFLERİN TEMSİLİ

- COGECA (Comite General de La Cooperasyon Agricole de la CEE) tarafından olmaktadır.
- Bu kuruluş Topluluğun ortak tarım politikası ile ilgili kararlarında, tarımsal ürün fiyatlarının belirlenmesinde ve ilgili birçok faaliyetlerde söz sahibidir.
- COGECA, ortak tarım politikası ile ilgili kararların alınmasında ve bu kararların uygu-

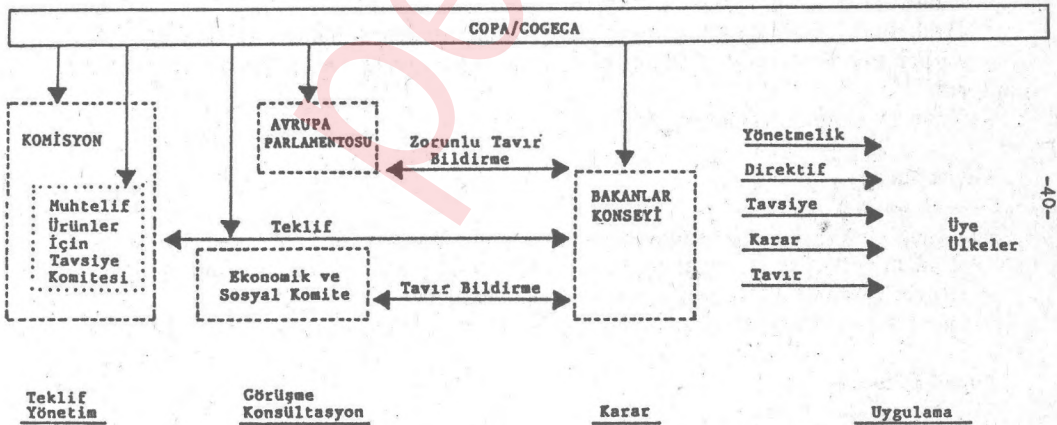
lama ayrıntılarının belirlenmesinde Avrupa Topluluğu Tarım Üreticileri Komitesi (COPA) ile işbirliği içindedir.

— Topluluğa katılan yeni üyelerin ulusal düzeydeki en yetkili kooperatifler federasyonu COGECA'nın üyesi olmaktadır.

COPA/COGECA TESKİLATLANMA SEMALARI

COPA/COGECA'NIN AVRUPA TOPLULUĞU'NDA TEMSİLİ

Teklif Yönetim

Görüşme Konsültasyon

Karar

Uygulama

İNGİLTERE'DE İNCELENEN TARIMSAL KOOPERATİFÇİLİĞİN ANA HATLARI

Kooperatif olmanın özel yararları

- Özellikle pazarlama faaliyetleri için hükümetten ve FEOGA'dan hibe şeklinde yardım
- Kooperatifin kullandığı gayrimenkul değerler için emlak vergisinden muafiyet
- Piyasadaki bazı ürün fazlalıklarının geri çekilmesi masraflar için kooperatiflere AT tarafından parasal katkıda bulunulması
- Kooperatifler için kurumlar vergisi organlarında indirim.

Tarımsal Kooperatifin Kurulması Koşulları

- En az 7 üreticinin biraraya gelmesi
- Ana sözleşmenin düzenlenmesi ve kabulü
- Ürün teslimatı için taahhüt

Kooperatiflere Ortaklık Koşulları

- Hisse senedi satın almak (asgari 100, azami 10 000 sterlin)
- Çiftçilikle uğraşmak
- Kooperatifin faaliyet sahası içerisinde ikamet etmek
- Kooperatif yönetimince belirlenen ürün teslimat sözleşmesini imzalamak
- Hakiki ve hükmi şahıslar da (örneğin şirketler) kooperatife ortak olabilmektedir.

Seçme /Seçilme Hakları

- Her ortağın elindeki hisse senedi miktarına bakılmaksızın seçimlerde bir oy hakkı vardır.
- Her ortak kooperatif anasözleşmesinde belirlenen Yönetim Komitesi, Yönetim Kurulu gibi görevlere seçilebilme hakkına sahiptir.

Yönetim Kurulları

- Genellikle 9 -12 üyeden oluşmaktadır.
- Üyelerin 1/3'ü her yıl yenilenmektedir. Tekrar seçilebilme hakları vardır.
- Birden çok ürün veya işkolunda hizmet gören kooperatiflerin sadece bir Yönetim Kurulu vardır.
- Yönetim Kurulu başkanı üretici ortaktır.

Genel Müdür

- Genellikle dışarıdan profesyonel yönetici olarak 5 -10 yıllık sözleşmelerle getirilmektedir. İstihdam yetkisi ve koşulları Yönetim Kurulu tarafından belirlenmektedir.
- Genel Sekreter de Yönetim Kurulunca atanmaktadır.
- Diğer personelin tümünün istihdam şartları Genel Müdüre aittir.

Genel Kurullar

- Kooperatiflerin en yetkili organıdır.
- Yönetim Kurulu'nu görevden alabilir.
- Genel Kurullar çok az sayıda (%10 civarında) ortakla toplanmaktadır. İlk toplantı için bile çoğunluk aranmamaktadır.

- Genel Kurullarda politik ve etnik tartışmalara girilmesi yasaklanmıştır.
- Seçimlerde aday olacakların Genel Kurul toplantı tarihinden en az 21 gün önce adaylıklarının duyurulması gereklidir.

Denetleme

- Yeminli murakıplık
- Yıllık raporların tescil merciiine gönderilme zorunluluğu
- İhtilafların halli için arabulucunun resmi makamlarca görevlendirilmesi, sonuç alınmaması halinde yerel mahkemelerin devreye girmesi
- Ortaklar tarafından kooperatifin tüm işlemlerinin incelenmesi için müfettiş istenebilir.

Kâr Dağıtımı

Yönetim Kurulu teklifi ve Genel Kurul onayıyla olur. Ancak Genel Kurul teklif edilen kâr dağıtım organlarını artıramaz, azaltabilir.

Kâr dağıtımında izlenen sıra :

- Ortakların hisse senetlerine belli oranda faiz verilmesi
- Artan meblağdan, ortaklara kooperatifle yaptıkları alış-veriş oranında dağıtılması
- Çalışanlara prim verilmesi
- İhtiyatlara aktarmak

Ürün Alımları, Alım Fiyatları, Ödemeler

- Teslimat taahhütleri
- Alım fiyatları

* "Havuz" yöntemi, taksitli ödeme

* Kesin fiyat

- Ödemeler

Ürün AT destekleme kapsamında ise

Ürün AT destekleme kapsamında değil ise

AT İLE İLGİLİ ÖNERİLER

i) AT'nun ortak politikaları içerisinde en önemli konuma sahip olan ortak tarım politikası Türk tarım sektörünü ve tarıma dayalı ihracat sektörünü yakından ilgilendirmektedir. Herşeyden önce bu politikanın esaslarının ve uygulama ayrıntılarının çok iyi bilinmesi ve sık sık gündeme gelen değişikliklerin de yakından takibi zorunlu görülmektedir.

ii) AT'nun ortak tarım politikasının en etkili aracı olan piyasa düzenlemeleri ile, ürün bazında Topluluk içinde ve dışında uygulanan mekanizmaların bilinmesinde, ihracatçı kuruluşlarımız, tarım satış kooperatifleri birliklerimiz, kamu sektörü yetkililerimiz ve ilgili diğer kurum ve kuruluşlar açısından büyük yarar vardır. Bu yararlar özellikle;

- AT'na yönelik ihracatta pazarlama ve fiyatlandırma stratejilerinin oluşturulmasında,
- Üçüncü ülkelere (AT dışı ülkeler) yapılacak ihracatta, AT ihracatçısı ile rekabete düşülen ürünlerde (örneğin zeytinyağı, üzüm, incir gibi) AT'nun ihracat teşvik unsurlarının bilinmesi halinde, rekabet edilebilecek fiyatların hesaplanmasında veya bu tür fiyatlara imkan sağlayacak teşvik unsurlarının ihracatçılarımıza sağlanmasında,

- Üreticilerden ürün alım fiyatlarının belirlenmesinde,
- AT'na uyum sürecinde alınması gerekli önlemlerin ve yapılması gerekli yeni düzenle-
melerin oluşturulmasında, ortaya çıkmaktadır.

iii) Ortak tarım politikasının temelinde tarımsal üretimin desteklenmesi yattığından, mevcut destekleme politikalarımızın revize edilmesi ve bu politikaların AT'daki destekleme politikalarına benzer niteliklere yönlendirilmesi,

iv) Ortak tarım politikasının piyasa düzenlemelerinde üretici açısından doğrudan ilişkili olan müdahale alımlarını yapacak kurumların oluşturulması veya mevcutların bu görevleri üstlenebilecek şekilde tedricen teşkilatlanabilmelerine ilişkin plan ve programların yapılması.

v) Tam üyelik görüşmelerinde, Topluluk yetkileriyle yürütülebilecek müzakerelerin, ülkeye tarım sektörünün çıkarlarını koruyacak şekilde sürdürülmesi bakımından, bu konularda bilgili, deneyimli ve müzakereci uzmanların yer alacağı ekip ve heyetlerin şimdiden oluşturulması,

vi) Türkiye'deki tarımsal ürün fiyatları, AT'na üye ülkelerdeki fiyatlara göre nisbi olarak düşük kalmaktadır. Tam üyelik aşamasına kadar bu fiyat dengesizliğinin önemli ölçüde giderilmesi gerekecektir. Başka bir deyişle, Türkiye'de düşük seyreden birçok tarım ürününün fiyatlarının AT seviyesine yaklaştırılması için (diğer sektörlerde yeni dengesizliklere yol açmadan) yapılması gerekli işlerin incelenmesi ve değerlendirilmesi.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİYLE İLGİLİ ÖNERİLER

i) Topluluğa üye ülkelerin tarımsal kooperatiflerinde devlet müdahalesi kesinlikle bulunmadığından, ortak tarım politikasının serbest piyasa mekanizması esaslarıyla uygulanmasında engel olarak görülecek devlet müdahalesinin, tarım satış kooperatifleri ve birliklerinden kaldırılması, tam üyeliğe geçişten veya ortak tarım politikasıyla elde edilebilecek yararların Türk tarım sektörüne tanınmasından önce talep edilecektir. Bu itibarla, bu tür kooperatif ve birliklerin Topluluk üyesi ülkelerdeki esaslara göre faaliyet göstermelerine imkan verecek düzenlemelere kavuşturulmaları.

ii) Ülkemizdeki t.s kooperatifleri ve birlikleri zaman zaman destekleme görevini de üstlenmekte olduklarından ve bu destekleme görevi dar anlamda AT'daki müdahale organlarının gerçekleştirilen müdahale alımları ile sınırlı olduğundan, tam üyelik halinde bu tür kooperatif ve birliklerin müdahale alımları yapmaları mümkün olmayacak, ancak üreticinin kooperatifine teslim ettiği ürünler piyasa şartları elverişli olmadığında ve o üründe Topluluk'ta müdahale alımları yapılmadığı takdirde, kooperatifçe organına teslimat yapılabilecektir. Bu nedenle, rantabl çalışmayan ancak destekleme görevlerini üstlenmeleri nedeniyle şimdiye kadar bu verimsiz çalışmaları gizlenmiş veya açığa çıkmış olan birçok kooperatif ve birliğin, uzun vadeli bir program çerçevesinde verimli ve kârlı çalışmaya yönelecek önlemleri almalarının sağlanması,

iii) Yukarıdaki görüşler paralelinde ortaya çıkan sonuca göre, destekleme görevi ile kooperatif faaliyetinin birbirine karıştırılmaması, destekleme (müdahale) organının tamamen devlet bünyesinde veya denetiminde işletilmesi konularının değerlendirilerek uygulamaya geçirilmesi.

iv) Topluluk bünyesinde halen tüm üye ülkelere uyarlanabilecek bir tarımsal kooperatif kanunu geliştirilememiştir. Tam üyeliğe geçişe kadar böyle bir kanunun ortaya çıkması halinde ve bu kanuna uygun yasal ve yapısal düzenlemelerin gerçekleştirilmesi zorunlu olacak ise kuşkusuz bu doğrultuda hareket edilmesi gerekecektir. Aksi takdirde, (i) maddesinde belirtilen ve bünyemize en uygun olacak (AT mevzuatına da ters düşmeyecek) yasal ve yapısal düzenlemelere geçilebilmesi için 3186 sayılı kanunun revizesi zorunlu kooperatiflerle ilgili yasalarda, ülkemizdeki t.s. kooperatifleri ve birliklerinin daha verimli ve kârlı çalışmasına imkan

verecek, aynı zamanda kooperatifçilik ruhunu kuvvetlendirecek birçok hüküm bulunmakta ise de, bölme bir revizyona gidilme durumunda veya daha önceden İngiltere dışındaki üye ülkelerin de tarımsal kooperatiflerinin (özellikle tarımsal ürün pazarlanmasıyla ilgili kooperatiflerin) hukuki yapılarının ve çalışma şekillerinin ayrıntılı olarak incelenmesi.

v) Aynı çatı altında birden çok ürünle iştigal eden birliklerimizin (Tariş gibi) birlik yönetim kurulları, genel kurulları, kooperatif ve yönetim kurulları ve genel kurullarının ayrı ayrı olmalarının yarattığı idari güçlerin fazlalığı nedeniyle, bu tür kooperatif ve birliklerinin birleştirilmeleri ve tek yönetim kurulu hatta herbir ürün hesabının (kâr/zarar durumunun) ayrı ayrı tutulduğu tek bir bilanço, dolayısıyla tek genel kurul esasına kavuşturulmaları için gerekli çalışmaların yapılması, gerektiğinde 3186 sayılı yasanın ilgili maddelerinin buna imkan verecek şekilde değiştirilmesi.

vi) Topluluk üyesi ülkelerin büyük çoğunluğundaki kooperatifler siyasi politikarlardan arındırılmış, tamamen ticari kimlikle görev yapan kuruluşlar niteliğinde görülmektedir. Ülkemizdeki kooperatif ve birliklerde bu düzeye ulaşmanın güçlükleri bilinmekle birlikte, bu amaç doğrultusunda yapılacak işlemler ve alınması gerekli önlemlerin titizlikle incelenmesi ve uygulanmaya konulması,

vii) Üretici ortak ile kooperatif arasında ürün teslimat taahhüdünü de kapsayacak bir sözleşmenin yapılması, bu sözleşme gereğinin ortak tarafından yerine getirilmemesi halinde belli müeyyidelerin kesinlikle uygulamaya konulması (3186 sayılı yasanın ilgili hükümlerinin buna göre düzeltilmesi).

viii) Kampanya dönemlerinde, kooperatif ve birlikleri baskı altına sokan büyük finansman ihtiyacının asgariye indirilebilmesi için ortağın ürün bedellerini taksitli olarak almalarını sağlayacak düzenlemelere gidilmesi için alternatiflerin incelenmesi,

ix) Türkiye'deki kooperatiflerin ürün alım, ödeme ve satış ile ortakla ilişkiler konularında, İngiltere'de gözlenen, "piyasa şartları içerisinde ve piyasaya uygun" politikaların adapte edilmesine özen gösterilmesi, "avans" fiyat sisteminin getirilmesi ve bu fiyatın piyasa fiyatları seviyesinde tesbit edilmesi, piyasa şartlarının değişmesine bağlı olarak bu avans fiyatın revize edilmesi.

Yukarıda yer alan önerilerin bir kısmı kolayca uygulanabilecek nitelikte olmasına karşın diğer bir kısmı ise uzun vadeli bir çalışmayı gerektirmektedir.

Türk tarım sektörünün AT'na entegrasyonunda, önemli görev ve sorumluluk üstlenecek kuruluşlar arasında tarım satış kooperatifleri ve birlikleri de yer almaktadır. Şimdiden görünen uzun vadeli ve güçlüklerle dolu bu yolun başarıyla geçilebilmesi için bu kuruluşların yönetim ve karar organları yanısıra ve herşeyden önce bu kuruluşların vücut bulmasını sağlayan ve idari kontrolünü elinde tutan üretici ortakların siyasi politikarlardan arındırılmış inançlı, bilgili ve yapıcı gayretleri gereklidir.

BİRLİKLERİN HUKUKİ YAPISI, İŞLEYİŞİ VE DEVLET DESTEKLEME ALIMLARI

Engin DİKİCİ (x)

Türkiye'de tarım üreticilerinin kooperatifleşme hareketi, büyük önder Atatürk'ün direktifleriyle hazırlanan ve 1935 yılında kanunlaşan 2834 Sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanun ile yasal zemine oturtulmuş ve disiplin altına alınmıştır.

Kanun'un 3'üncü maddesinde yer alan amaçlara baktığımızda gerek kooperatiflere, gerekse birliklere, tarımın gelişmesi konusunda önemli görevlerin verildiğini görmekteyiz. Bu madde de;

- Ortakların ürünlerine devamlı sürüm ve alıcılar bulmak,

- Lüzumunda bu ürünleri hammadde olarak işlemek ve böylece elde edilen maddelerin satışını yapmak,

- İç ve dıştaki araçlara giden kazancı üreticilere mal ederek, durumlarını yabancı ülkelerdeki üreticilere karşı güçlendirmek,

- Piyasada düzen verici bir yer alarak, fiatların zararlı dalgalanmalarının önüne geçmek, ürünlerin en iyi fiatlarla satışını başarmak, gibi hususlar bulunmaktadır.

Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, Kanun'un yürürlüğe girmesinden bu yana hızlı bir gelişme göstermişlerdir. Tarış-Pamuk, Üzüm ve İncir Birlikleri 1937 yılında, Fiskobirlik 1938 yılında, Çukobirlik ve Kozabirlik 1940 yılında, Tarış-Zeytinyağı Birliği 1943 yılında kuruluşlarını tamamlamışlardır. O tarihlerden sonra, 1946 yılında Taskobirlik, 1952 yılında Antbirlik, 1954 yılında Marmarabirlik ve Gülbirlik, 1955 yılında Tiftikbirlik, 1968 yılında Antalyabirlik, Güneydoğubirlik ve Yerfiskobirlik, son olarakta 1978 yılında Karadenizbirlik kurulmuşlardır.

Bugün, 21 Birliğe bağlı 420 tarım satış kooperatifinin 600.000'den fazla kayıtlı üretici ortağı bulunmaktadır. Kanun, bu kooperatiflere ortak olmayan üreticilere de hizmet verme imkanı sağladığından, kooperatif ve birliklerin bir milyonu aşkın üretici ailesinin ekonomik hayatında önemli yer aldığı söylenebilmektedir.

1935 yılında yürürlüğe giren 2834 Sayılı Kanun, 30.4.1985 tarih ve 3186 Sayılı Kanun ile bazı değişikliklere tabi tutulmuş ve Ülkemizin gelişen sosyal ve ekonomik yapısına uygun hale getirilmiştir. Yeni kanunda, kooperatif ve birliklerin daha önce belirtilen asli fonksiyonlarında herhangi bir değişiklik yapılmamış, ancak bu kuruluşların daha verimli çalışmalarına imkan verecek düzenlemelere gidilmiştir.

3186 Sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kuruluşu Hakkında Kanun İlükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun ile birlikte Bakanlar Kurulu'nun 20.3.1985 tarih ve 85/9282 Sayılı Kararı ile 238 Sayılı Kanun İlükmündeki Kararnameye göre hazırlanmış olan Tarım Satış Kooperatifleri ve Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri Ana-sözleşmeleri yeniden düzenlenmiştir.

Gerek 3186 Sayılı Kanun ve gerekse Anasözleşmelere göre, kooperatif ve birliklerin organları; Genel Kurul, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu'ndan oluşmaktadır.

- Genel Kurullar: Kooperatiflerin ve birliklerin en yetkili organları genel kurullar olup, burada alınan kararlar, anasözleşmelerde gösterilen süre içerisinde yetkili Makamın onayı ile kesinleşmektedir. Süresi içerisinde onaylanmayan veya reddedildiği bildirilmeyen kararlar tasdik edilmiş sayılmaktadır.

- Yönetim Kurulları: Genel kurula katılma hakkına haiz ortaklar arasında seçilecek dört üye ile, kooperatif müdürü veya vekilinden teşekkül eder.

Birliklerde, genel kurulca temsilciler arasından seçilecek dört üye ile, genel müdür veya vekilinden teşekkül eder.

Devlet adına destekleme alımları ile görevlendirilecek birliklerde, destekleme alım görevinin verildiği tarihten desteklenen ürünün satışının tamamen yapıldığı tarihe kadar görev yapmak ve destekleme alımları ile ilgili işleri yürütmek üzere, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı ile T.C. Ziraat Bankası da yönetim kurullarında kendi mensupları arasından birer temsilci görevlendirirler.

- Denetim Kurulları: Kooperatiflerde, genel kurula katılma hakkını haiz ortaklar arasında veya dışardan seçilecek iki üyeden teşekkül eder.

Birliklerde, genel kurulca temsilciler arasından veya dışardan seçilecek iki üye ile, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı ve T.C. Ziraat Bankası mensupları arasından görevlendirilecek olan birer temsilciden teşekkül eder.

Eylül 1985'te Anayasa Mahkemesine, T.B.M.M.'nin 91 üyesi tarafından 3186 Sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanunun çeşitli maddelerinin Anayasa hükümlerine aykırı olduğu ileri sürülerek iptal davası açılmıştır.

İptal istemenin gerekçeleri ve Anayasa hükümlerine aykırı olduğu iddia edilen maddeler özetle şunlardır;

1. Kooperatif ve birliklerin, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın ekonomik ihtiyaç ve verimli-lik bakımından yapacağı inceleme sonucunda ve bu Bakanlığın yazılı izni ile kurulması,

2. Kooperatif ve birliklerin örnek anasözleşmelerinin T.C. Ziraat Bankası ile Türkiye Ziraat Odaları Birliğinin görüşü de alınarak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından hazırlanması ve Bakanlar Kurulu'na kabul edilmesi ile Anasözleşmelerde yapılacak değişikliklerin de aynı usule tabi olması,

3. Genel Kurulda alınan kararların, anasözleşmelerde gösterilen süre içinde yetkili makamın onayı ile kesinleşmesi,

4. Bakanlık ile Banka tarafından atanan denetim kurulu üyeleri ile birlik genel müdürlerinin ortaklar arasından olamaması,

5. Göreve son verme işleminin, seçime ve tayine yetkili organlara bırakılmaması,

6. Kooperatiflerin idarenin talimatlarına uyma mecburiyetinde olmaları,

7. Ortaya çıkacak ihtilafların Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın hakemliği ve talimatına göre çözülmesi,

8. Kooperatif ve birliklerin; birleşmesi, ayrılması, çalışma alanlarının genişletilmesi ve daraltılması ile merkezlerinin başka yere nakli konularında karar verme yetkisinin Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bırakılmış olması.

Yukarıda belirtilen maddelerin Anayasanın değişik hükümlerine aykırı bulunduğu ileri sürülerek iptaline karar verilmesi istenmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi'nin 26.6.1986 tarih ve 1986/14 Sayılı Kararı ile 3186 Sayılı Kanun'un yukarıda özetlenen maddelerinin anayasa-ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Kanun ve Anasözleşmelerde yapılan en önemli düzenleme ise; birliklerin kuruluş amaçlarına uygun olarak kendi nam ve hesaplarına yaptıkları faaliyet yanında, Devlet adına Destekleme alımları ile görevlendirilmeleri halinde yapacakları faaliyete ait esasların da açık bir

şekilde tesbit edilmiş olmasıdır. Bu amaçla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın 28.10.1984 tarih ve 85/229 sayılı Onayı ile "Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Tarafından Yapılacak Devlet Destekleme Alımları İle İlgili Faaliyetlere ve Bu Faaliyetlere Bağlı İşlemlere Dair Yönetmelik" çıkartılmıştır.

Bu Yönetmelik ile; Kooperatif ve Birliklerin Devlet adına alımla görevlendirilmesi, ürün bedellerinin ödenmesi için gerekli kredilerin temini, ürün bedellerinin ödenmesi, Devlet adına Destekleme alım faaliyetleri sonucundaki kar veya zarar durumu, diğer tip ve kalitelere ürün fiyatlarının tesbiti, destekleme alım fiyatının üzerindeki fiyatlarla alım ve maliyetin altında satış, alımlarla görevlendirilen kuruluşlara verilecek hizmet komisyonu ile ortaklardan ve ortak olmayan üreticilerden yapılacak kesintiler belirli esaslara bağlanmıştır.

Bilindiği üzere, Devletin tarımsal destekleme politikası uygulaması ya da diğer yollarla tarıma müdahale nedenleri şu şekilde özetlenebilmektedir.

a) Tarımsal üretim doğa koşullarına önemli ölçüde bağımlıdır. Bu durum yıldan yıla ve yıl içinde üretim miktarlarının dalgalanmasına bu da ürün fiyatlarında ve dolayısıyla üretici gelirlerinde büyük değişimlere yol açmaktadır.

b) Tarım, kendi dışındaki faktörlerin değişimine kısa sürede ve kolaylıkla ayak uyduramaz. Talep değişimleri karşısında arzı hemen ayarlamak mümkün olmadığı gibi teknolojik değişimlerin tarıma uygulanması da genellikle uzun zaman almaktadır.

c) Tarım işletmeleri çoğunlukla küçük, dağınık ve güçsüzdür. Buna karşılık tarım üreticilerine girdi sağlayanlar ve üreticilerin ürünlerini satın alanlar çok güçlü olabilmektedirler.

d) Tarımsal üretim pek çok sayıda üretici tarafından ve birbirinden habersiz olarak yapılmakta olduğundan bazı yıllar istenmeyen üretim fazlalıkları ortaya çıkabilmekte ve bu durum fiyatların önemli ölçüde düşmesine neden olabilmektedir.

e) Ülkenin ekonomik yapısı, ekolojik koşullar uygun olmakla birlikte, daha önceden üretimi hiç yapılmayan ya da az yapılan bir ürünün üretimini artırmayı gerektirebilir. Bu durumlarda bazı ürünler için özendirici önlemler almak gerekmektedir.

Yukarıda izah edilen nedenlerden dolayı Devlet, tarım sektörüne Destekleme alımları ya da diğer yollarla müdahale etmektedir. Devlet Destekleme alımlarının temelini ise tarımsal fiyat politikası oluşturmaktadır. Tarımsal fiyat politikasının başlıca amaçları şunlardır;

— Üretimi artırılması öngörülen ürünler lehine nispi fiyat avantajları sağlamak ve böylece üretimin bünyesini düzenlemek,

— Tarımsal üretimin doğa koşullarına olan bağımlılığı büyük ölçüde azaltılıncaya kadar tarımsal üretim ve dolayısıyla tarımsal gelirlerde belirebilecek dalgalanmaları ürün fiyatlarındaki ayarlamalarla hafifletmeye çalışmak,

— Tarım sektöründe çalışanların gelirlerini artırmak,

— Tüketicileri aşırı fiyat artışlarından korumak,

— Kaynakların dağılımını ve kullanımını düzenlemek,

— Tarım sektörü ile tarım dışı sektörler arasındaki gelir dengesizliğini azaltmak.

Yukarıda özlü bir biçimde belirtilen amaçlar çerçevesinde Devlet uzun yıllardan beri destekleme alımları ve fiyat politikası uygulamış, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri de uygulanan bu politikalar içerisinde çok önemli görevler yüklenmişlerdir.

Tarım satış kooperatifleri birliklerinin iştiğal konularına giren ürünler itibarıyla bir inceleme yapıldığında, ihrac kabiliyeti olan nisbeten büyük bir üretici kesimini ilgilendiren,

bölge ve Ülkemiz için ekonomik değeri yüksek olan ürünlerin Devlet Destekleme alımlarına tabi tutulduğu anlaşılmaktadır. Ürünlerden bazılarının ise, o dönemin ekonomik şartları dikkate alınarak zaman zaman Devlet Destekleme alımlarına konu teşkil ettikleri görülmektedir.

Son yıla kadar sürekli olarak Devlet Destekleme alımlarına tabi olan ürünler; kütlü pamuk, fındık, ayçiçeği, soya fasulyesi, çekirdeksiz kuru üzün ve kuru incir'dir. Devlet müdahalesinin ekonomik şartlara göre zaman zaman gerçekleştiği ürünler ise; zeytinyağı, tiftik, antepfıstığı, yerfıstığı, kanola, yaş ipek kozası ve bakliyat olmuştur.

Son 10 yılda birlikler tarafından gerçekleştirilen Devlet Destekleme alımlarının Türkiye rekoltelerine oranlarını incelediğimizde; ortalama olarak kütlü pamuğun % 20,9'unun, fındığın % 36,4 'ünün, çekirdeksiz kuru üzümün % 21,3'ünün, kuru incirin % 29,1'inin ayçiçeğinin % 38'inin ve soya fasulyesinin ise % 35,9'unun tarım satış kooperatifleri birlikleri tarafından mübayaaya edildiğini, konuya daha genel açıdan bakıldığında ise, bazı yıllarda birliklerin, kütlü pamuk üretiminin % 60'ını, fındık üretiminin % 80'ini, çekirdeksiz kuru üzün üretiminin % 92'sini, kuru incir üretiminin % 41'ini, ayçiçeği üretiminin % 58'ini ve soya fasulyesi üretiminin ise % 65'ini satın alma seviyelerine kadar ulaşmış olduklarını görmekteyiz.

1980 yılından itibaren uygulanan ekonomik politikalar çerçevesinde, özellikle Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Yıllık Programların hedef ve ilkeleri arasında; Destekleme alımlarında bulunan kuruluşların finansman ihtiyaçlarının karşılanmasında özkaynak katkısının artırılmasına, açık finansmana gidilmesine ve enflasyonist baskılar yaratılmamasına özen gösterilmesi ön planda tutulmuştur.

Uygulanan liberal ekonomi politikası, kalkınma plan ve programları ile 1987/88 kampanya döneminde, tarım satış kooperatifleri birliklerinin iştiğal konularına giren tarımsal ürünlerde destekleme kapsamı daraltılmaya başlanmış ve bu dönemde desteklenen ürün sayısı sekize indirilmiştir. 1988/89 kampanya döneminde ise sadece tiftik ve kanola ürünü destekleme kapsamına alınmış, diğer ürünler birlikler tarafından kendi nam ve hesaplarına olmak üzere mübayaaya edilmişlerdir.

Tarım satış kooperatifleri birliklerinin mali yapılarını güçlendirmek suretiyle kendi nam ve hesaplarına ürün almalarnın temini ve desteklenen birlik ürünleri sayısının azaltılması bir geçiş dönemini ifade etmektedir. Bu dönem içerisinde birliklerin yavaş yavaş kendi yağları ile kavrulabilir bir duruma getirilmeleri ve bu durumun gerçekleştiği oranda destekleme dışı ürün alımlarında bulunmaları amaçlanmıştır.

Sonuç olarak, Destekleme politikasının birlik mübayaaya faaliyetlerinden ayrırdedilerek, tarım satış kooperatifleri birliklerinin gerçek kooperatifçilik sisteminden beklenen amaca ulaşmasının sağlanması hedeflenmiş bulunmaktadır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİNİN TARIMSAL ÜRETİMİ VE TARIMA DAYALI SANAYİ'İN GELİŞMESİNDEKİ ETKİLERİ

Rıfat ÜNAYDIN (x)

Bugün dünyanın pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerinde çok yaygın olan kooperatifler etkin bir ekonomik faaliyet kolu olarak geniş üretici ve tüketiciler topluluklarına (Gruplarına) büyük hizmetler vermektedir.

Bugünkü Amerikan Ekonomisinin gelişmesinde bile çeşitli konulardaki kooperatif faaliyetlerinin büyük katkıları olmuştur ve halende olmaktadır.

Bugün Türk Ekonomisi başlıca üç teşebbüs gücünün hakimiyeti altındadır.

Bunlardan birincisi özel teşebbüsler,

İkincisi Devlet teşebbüsü olan Kamu İktisadi Kuruluşları

Üçüncüsü ise, Kooperatif teşekküllerdir.

Kamu ve özel sektör yanında üçüncü bir sektör olarak hükümetlerce de kabul edilen ve bu sebeple de diğer iki sektör arasında ekonomik ve sosyal denge unsuru olması için devletçe desteklenmesi uygun görülen ve bu yüzden de Anayasamızın 171 inci maddesiyle, Devletimize, "Devlet Millî Ekonominin yararlarını dikkate alarak öncelikle üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır". görevi verilmiştir.

Bu göreve uygun olarak memleketimizde kooperatifçiliğin geliştirilmesi kalkınma planlarımızda ve yıllık programlarda da ilke olarak yer almıştır.

Bu bakımdan kooperatifler, serbest piyasa ekonomisi içerisinde üçüncü bir sektör olarak, gönüllü işbirliğinin bir yönlendirme vasıtası şeklinde organize olmuş bir ekonomik faaliyet şeklidir.

Bu serbest piyasa ekonomisi içerisindeki kooperatifleri daha aktif hale getirmek üzere etkili bir araç olarak kullanmak, özellikle günümüzün ihtiyaçlarına tamamen uygun düşmekte ve uygulanan ekonomik politikaya yardımcı olmaktadır.

Çünkü, memleketimizde son yıllarda sanayi alanındaki önemli gelişmelere rağmen Türk ekonomisi halen tarıma bağlılığını büyük ölçüde korumaktadır. Kırsal alanda yaşayanların büyük çoğunluğu ise, tarımsal faaliyetle geçimlerini sağlamaktadırlar. Gerek kırsal alandakilerin geçimlerini sağlamak, gerekse ekonomik kalkınmanın temel unsurlarını teşkil etme yönünden tarım üretiminin rasyonel bir yapıya kavuşturulması Türkiye'nin en önemli meselelerinden birisidir.

Üretimin rasyonelleştirmesini güçleştiren en önemli problem ise, küçük aile işletmeleri sayısının toplam işletme sayısı içinde büyük bir yekün meydana getirmesidir. Küçük işletmeler, verimliliği artırma ve ürettikleri ürünleri değerlendirmede sermaye imkanlarından yoksun oldukları gibi, ürünlerin satışında da pazara etkili olamamaktadırlar.

Küçük işletmelerin girdi ve kredi ihtiyaçlarının temin edilmesi, ürettikleri ürünlerin işlenip değerlendirilerek en uygun fiyatla iç ve dış pazarlarda satışının sağlanması ve dolayısıyla bu işletmelerin ülkemiz ekonomisinde önemli birer varlık haline gelebilmeleri için Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin etkili bir biçimde geliştirilmeleri gerekmektedir.

Memleketimizde, genel ekonomi içerisinde kooperatifler devletin müdahalesi olmadan, vatandaşların serbest iradesine bağlı olarak gönüllü işbirliği şeklinde kurulan hür teşebbüsler olmakla beraber, bu kuruluşların ekonomimize yararlı bir şekilde geliştirilmeleri için devletçe desteklenip yönlendirilmelerine ihtiyaç duyulmaktadır.

(x) Rıfat Ünaydın, Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı APK Kurulu Mevzuat ve Kuruluşlar Daire Başkanlığındadır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİNİN KISA TARİHSEL GELİŞMESİ

Türk kooperatifçiliğinin tarihsel gelişmesinde hareket, tarım kesimindeki kooperatiflerle başlanmıştır. Nitekim kooperatifçiliğimizde önder olarak kabul edilen Mithat Paşa, Almanya'daki Reiffeisen Tarım Kooperatiflerini tetkik ederek, 1863'te Tuna Valiliği zamanında Alman Schultze Deliseh kooperatiflerinin benzeri olan Memleket Sandıklarını kurmuştur. Sonradan bunlar, Ziraat Bankasının temelini teşkil etmiştir.

Daha sonra da, Atatürk'ün teşviki ile 1935 yılında çıkarılan 2834 sayılı kanunla Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri kurulmuştur. Bilahare, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin kuruluşu hakkında Kanun Hükmündeki 238 sayılı Kararnamenin Değiştirilerek kabulüne dair Kanunda 30.4.1985 tarih ve 3186 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu olarak yeni şekliyle yürürlüğe girmiştir. Böylece 50 senelik bir mazisi olan 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanununun 8.11.113 ve 21 inci maddeleri hariç, diğer hükümleri yürürlükten kaldırılarak 3186 sayılı yeni T.S.K. ve Birlikleri Kanunu ile, kooperatiflere ülke şartlarına daha uygun bir şekilde gelişme imkanı sağlanmıştır

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİNİN KURULUŞ AMACI:

Üreticiler; karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle mesleki faaliyetleri ile ilgili ihtiyaçlarını sağlamak, ürünlerini daha iyi şartlarla değerlendirmek ve ekonomik menfaatlerini korumak amacıyla, aralarında sınırlı sorumlu, değişir sayıda ortaklı ve değişik sermayeli, tüzel kişiliği haiz tarım satış kooperatifleri kurabilirler.

Bir tarım satış kooperatifinin kurulabilmesi için en az on üreticinin bir tarım satış kooperatifleri birliğinin kurulabilmesi için de en az üç tarım satış kooperatifinin bir araya gelmesi şarttır.

Kooperatif ve birlikler, Sanayi ve Ticaret Bakanlığının ekonomik ihtiyaç ve verimlilik bakımından yapacağı inceleme sonucunda ve bu Bakanlığın izni ile kurulur.

ÇALIŞMA KONULARI

T.S. Kooperatifleri ve birlikleri esas itibariyle,

- Ortaklarının ürünlerinin daha iyi şartlarda değerlendirilmesine çalışmak, bu konuda gerekli her türlü tedbiri almak,
 - Ortakların ve ortak olmayan üreticilerin tarımsal üretim faaliyeti ile ilgili ihtiyaçlarını karşılamak,
 - Bakanlar Kurulu veya yetki vereceği Bakanlık ya da kurullarca görevlendirildiğinde, üreticilerden Devlet adına destekleme alımında bulunmak,
- Konularında çalışırlar.

Kooperatif ve birlikler, ancak iştiğal konularına giren ürünlerin nitelikleri gereği olarak ve bu ürünlerin daha iyi muhafaza edilmesine, toptan ve perakende satış için piyasa alışkanlıklarına uygun hale getirilmesine yönelik depo ve ilk işleme hüviyetindeki işletmeler ile ambalajlama gibi tesisleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlığından önceden izin almak kaydıyla kurabilirler.

Bu kuruluşların diğer yatırımları ile ilgili projeleri, iştirakleri ve gayrimenkul iktisaplarında, anasözleşmelerinde gösterilen değerlerin üzerindeki için, Bakanlar Kurulu veya yetki vereceği kurul, Bakanlık veya teşkilatın kararı gereklidir.

Kooperatif ve birliklerin diğer çalışma konuları anasözleşmelerinde gösterilir, şeklinde belirtilmiştir.

T.S. KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİNİN BUGÜNKÜ FAALİYETLERİ VE GELİŞME İMKANLARI

Ekonomimizin daha fazla üretken bir hale gelebilmesi, daha fazla dışarıya açılabilmesi ve memleketimizin zirai potansiyel imkanlarını en iyi şekilde Türk ekonomisine kazandırabilmesi için yukarıda da bahsettiğimiz üç ekonomik faaliyet kolundan, Kamu kesimi ve Özel kesimin yanında üçüncü bir kesim olarak kooperatifler ve bilhassa Tarım Satış Kooperatifleri ve onların Birlikleri çok önemli görev, ve imkanlara sahiptir.

Bu bakımdan, ülkemiz tarımında çok önemli bir yeri olan T.S.K. ve Birliklerimiz tam bir pazarlama kooperatifi niteliği göstermekte ve yerine getirdiği hizmetler açısından bütünü ile pazarlama hizmetlerine yönelmiş bulunmaktadır.

T.S.K. ve Birliklerinin ana amaçlarının başında; ortaklarından alınan ürünlerin elverişli şartlarla satılması ve bu elverişli şartları sağlayacak pazarların araştırılıp bulunmasıdır. Bunun içinde iç pazarlar yanında daha çok dış pazarlara yönelik ürünler üzerine ağırlık verilmesi gerekmektedir.

Genelde kooperatif ve birlikler konularına giren ürünlerde bugün için ortalama olarak %20 civarında ihracat yapmak imkanına sahiptirler. Gerçekte kooperatifler ve birlikler ihracatlarını gerekli pazar araştırmaları yaparak önemli ölçüde artırabilirler. Bunun içinde üretiminin öncelikle bugünkü pazar isteklerine göre düzenlenmesi gerekir. Dış pazar bulma ve bulunun bu pazarları devamlı olarak elde tutabilme, ürünlerin standart ve kaliteli olarak üretimi ve bunların devamlı şekilde arzı ile mümkündür. Toplu satış yapılabilmesi bakımından özellikle pazar ihtiyaçlarına hitap edebilme yönüyle TSK leri büyük bir avantaja sahiptirler.

Bunun için;

ORTAK VE ORTAK DIŞI ÜRETİCİLERLE YAPILACAK KANUNİ BİR MUKAVELE SİSTEMİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Toplumlarda hayat standardı, gelir artışı ve alım gücü geliştikçe bu gelişmelere paralel olarak bilhassa gıda maddelerinde standart ve kaliteli mallara karşı talep de artmaktadır. Bu bakımdan iç ve bilhassa dış pazarlara taze veya işlenmiş olarak satılacak ürünlerin öncelikle kalitelerinin yükseltilmesi ve özellikle de gıda sanayii için en elverişli tür ve çeşitlerin üretimi teşvik edilmelidir. Bunun içinde kooperatif ortağı ve ortak dışı üreticilerle kanuni niteliği olan bir mukavele sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir.

Bugün üreticilerimiz isterlerse en iyi kalitede ve satandardına uygun ürün yetiştirebilecek teknik bilgi ve beceriye ulaşmış bulunmaktadır. Ancak, üretici pazar garantisi ve fiyat endişesi sebebiyle neyi niçin ne zaman ve ne kadar üreteceğini bilememektedir. Şayet kooperatif ve birlikler bu endişeleri ortadan kaldırarak, üreticiye bir pazar ve fiyat garantisi verebilir ve gerektiğinde de istenilen çeşit ve ürün tohumu ile girdileri tedarik edebilirse, üretici bu ürünü en iyi satandard ve kalitede ve miktarda üretebilir. Bunun için, kooperatif ve birliklerde ortak ve ortak dışı üreticilerle kanuni niteliği olan bir mukavele sisteminin geliştirilerek her bölgede ve her çeşit ürün için, her kooperatif ve birlikler tarafından en kısa zamanda uygulamaya konulmalıdır.

Tarım ürünlerimizden bilhassa yaş meyve ve sebzelerin çabuk bozulma özellikleri bakımından bunların uzak olan dış pazarlara taze olarak ihracatından ziyade, konserve, meyve suları ve konsantreleri, reçel, marmelat şeklinde gıda sanayii ürünü şeklinde pazara arzına, daha çok ağırlık verilmelidir. Bu ürünlerin sanayide işlenerek değerlendirilmesinde ise yeni teknolojik esaslara yönelmesi gerekmektedir.

DIŞ PAZAR ARAŐTIRMALARININ GELİŞTİRİLMESİ VE ÖNEMLİ DIŞ PAZAR MERKEZLERİNDE DAIMİ İRTİBAT BÜROLARI KURULMASI

Bugün her ne kadar birçok dış pazar merkezlerinde Ticaret Ateşelerimiz bulunmakta ise de bunların yoğun olan çeşitli günlük işleri münhasıran tarım ürünlerimizin tek tek pazar araştırmaları yapmalarına imkan vermemektedir.

Avrupa ülkelerinde çeşitli gıda maddelerine karşı talep artışları gün geçtikçe çoğalmaktadır. Kendi ülkelerinde yetişmiyen veya yeter derecede olmıyan pek çok gıda maddesi çeşitli ülkelerden bu piyasalara bol miktarda gönderilmektedir. Fakat, maalesef ülkemizde bol miktarda yetişen ve kendisine has üstün özellikleri bulunan pek çok yaş meyve sebze ile kuru meyvelerimize bu pazarlarda hiç veya pek ender olarak rastlanmaktadır. Alanlarda genellikle kalitesiz ve albenisi olmayan ambalajlar içerisinde olduğu için alıcılara pek cazip görünmemektedir. Bu bakımdan ürün çeşit ve vasıflarına göre ambalaj sanayiine de ayrıca özel bir önem verilmesi gerektiğini burada vurgulamak isterim.

Hızlı nüfus artışı ve dış pazarlardaki sosyal ve ekonomik gelişmeler, ve toplumların yükselen hayat standardı ve gelir artışları kaliteli tarım ürünlerine karşı olan talebi de devamlı olarak arttırmaktadır. Bizim de bu fırsatlardan yararlanabilmemiz için dış pazarlara daha fazla önem vererek dış pazar araştırmalarına gereken ağırlığı vermemiz gerekmektedir. Bunun için de , oralarda devamlı olarak pazar ve piyasa araştırmaları yapacak özel temsilcilik ve bürolarımızın açılması gerekmektedir. Böylece Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri hem üreticilerin ürünlerini uluslararası piyasalarda en iyi fiyatlarla satma imkanına kavuşacak hemde icabında çeşitli üretici girdileri ile, gıda sanayii için lüzumlu olan en modern makina ve malzemeleri dış ülkelerden kolaylıkla temin edebilme imkanına sahip olacaktır.

Esasen T.S. Kooperatifleri ve Birlikleri gübre, yem, ilaç, her çeşit tarımsal araç ve gereçler ve icabında iyi tohumluk ve damızlık gibi ortak ve diğer üreticilerin en önemli girdilerinin hem tüketicisi ve hemde satıcısı durumunda olduğundan bu suretle bunların da ithalini gerçekleştirerek dış ticarete önemli yer alabilir.

İÇ PAZARLARIN GELİŞTİRİLMESİ VE (AUCTION TİPİ) MÜZAYEDE MERKEZLERİ KURULMASI

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin iç piyasa satışlarına da önem vermeleri, bunun içinde ürün tanıtıcı reklamlar ile, toptan ve perakendeci seviyesinde satış merkezlerinin yurt çapında yaygınlaştırılmasına önem verilmelidir.

Az gelişmiş ülkelerde tarımsal ürün pazarlama sorunlarında karşılaşılan aracı kurum sorununa bir çözüm yolu olarak ortaya çıkan Kooperatif Pazarlama İşletmeleri, gelişmiş ülkelerde de çok yaygınlaşan (Auction) denilen müzayede merkezleri vasıtasıyla en iyi şekilde halledilerek tarım ürünlerinin üreticiden tüketicilere ulaşıncaya kadar çeşitli araçlar vasıtası ile meydana gelen süpekülasyonları ve büyük fiyat marjlarını ortadan kaldırmaktadır.

Memleketimizde her zaman şikayet konusu olan tarım ürünlerinin üretici bölgelerdeki fiyatları ile, büyük tüketim merkezlerindeki fiyat farklarının ve bu konudaki itilafların ortadan kaldırılmasında üretim bölgeleri ile, tüketim merkezleri arasındaki pazarlama kanallarının en iyi şekilde işletilerek etkin pazarlama düzeninin kurulmasında birçok gelişmiş ülkelerde uygulanan bu müzayede merkezlerinin T.S. Kooperatifleri ve Birliklerince de başlıca üretim bölgelerimizdeki, pazar ve fiyat bilgisi ve pazarlık gücü bulunmayan küçük çiftçi ve üretici topluluklarının menfaatlerinin sağlanması bakımından çok yararlı bir hizmet olacaktır.

TARIM SANAYİİN GELİŞTİRİLMESİ

Tarım ürünlerinin üretiminden tüketiciye ulaşıncaya kadar geçen pazarlama zincirinin her türlü faaliyet safhaları yanında tarımsal endüstriyi gerektiren işleyerek değerlendirme tesislerinin de T.S. kooperatif ve Birlikleri tarafından kurulup işletilmeleri gerekmektedir. Kooperatiflerin bu kabil girişimleri için, icabında Devletin özel finansman desteklerinden yararlandırılmalıdır.

Köy bazındaki küçük kooperatiflerin ürünleri muayyen merkezlerde toplanarak işlenip pazara hazırlanmasında bölge bazında ve güçlü üst birliklerde merkezi ve büyük işletmeler kurularak işleme ve değerlendirme tesislerinin optimal kapasitelerde ve en ekonomik şekilde çalıştırılması sağlanmalıdır. Bölge bazında entegre projeler halinde ele alınacak bu yatırımlarda, icabında aynı bölgede faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile T.S.K. ve Birliklerinin yatırımlarına ortak olmalıdırlar.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ortak ürünlerini değerlendirmek yanında Hükümetçe. Devlet Desteikleme Alımları ile ilgili görevleri yürütmek yükümlülüğünü getirmiştir. Bunun dışında kooperatif ve birliklerin ortakların ve ortak olmayanların destekleme konusuna girmeyen ürünlerinin değerlendirilmesi ve pazarlanması işleriyle her an uğraşabileceklerini ifade etmektedir.

Ortak ve ortak dışı ürünleri deyimi; tarla, bağ, bahçe ürünleri ile, et, süt, yumurta, bal, yün, yapağı ve deri gibi hayvansal ürünler ve çeşitli su ürünlerini kapsamaktadır. Bu konularda Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinin yapabileceği çok şey vardır. Mesela, hububat alımları için silolar kurulması, et konusunda kombinalar ve soğuk hava depoları, paketlenme tesisleri, yumurta toplama merkezleri gibi konularda yeni tesis ve yatırımlara veya iştiraklara gidilebilir.

Bilindiği üzere, Batı Avrupa ülkelerindeki Reiffeisen tipi kooperatifler çok amaçlı olmakla beraber, kuruldukları bölgelerin özelliğine göre, bazı konulara daha çok ağırlık vermekte bazen de çok amaçlı olarak çalışmaktadırlar.

SONUÇ VE TAVSİYELER

Bugün kooperatifçiliği ileri ülkelerde kooperatif sayıları gittikçe azalmakta fakat kooperatiflerin üye sayısı, sermayesi, yatırım gücü, cirosu yükselmekte, hizmet alanı genişlemekte ve etkinliği artmaktadır. Bunlar arasında kurulan güçlü üst birlikler ise optimal kapasitede çalışan değerlendirme tesisleri kurarak kaynaklarını en ekonomik şekilde çalıştırmaktadırlar.

Türkiye'de ise bunun aksi bir durum görülmektedir. Genel olarak Türkiye'de bir kooperatif enflasyonu vardır.

Köy bazında çok kooperatif kurmak yanlıştır. Birim kooperatiflerin köy bazında büyük yatırımlara girmeleri de yanlış sonuçlar vermiştir.

Birim kooperatifler üretime dönük faaliyet gösteren geniş tabanlı, güçlü, çok amaçlı ve tek tip olmalıdır.

Tarım ürünlerinin pazarlama bünyesinde ürünün muhafazası, stoklanması, ve işlenmesi gibi pazarlama kolaylıkları yeter derecede kurulmamıştır.

Bu konularda kooperatif ve birlikleri ile, Kamu İktisadi Teşebbüsleri arasında bir işbirliği ve bütünleşmeye gidilebilir. Bunun içinde, aynı bölgede faaliyet gösteren Kamu İktisadi Teşebbüsleri ile, kooperatif ve birlikler faaliyetlerini tamamlayıcı yatırımlara gidilebilir veya birbirlerinin yatırımlarına ortak olabilirler.

Netice olarak kooperatiflerde çok önemli olan ve bir kooperatifin başarı veya başarısızlığını etkileyen en önemli faktörün yönetim (Management) ve yöneticiler olduğu ve bunun içinde bu konudaki elemanların çok iyi bir eğitim görmüş olmaları üzerinde önemle durulmalıdır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ VE BİRLİKLERİNİN FİNANSMAN POLİTİKASI

Nihat BAYRAMOĞLU (X)

Genel Bilgiler:

1935 yılında çıkarılan 2834 sayılı Kanunla; Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin üretici ortaklarının ürünlerine iç ve dış piyasalarda alıcı bulmak, ürünün değer pahası ile satışı için piyasayı düzenleyici müdahalede bulunmak, gerektiğinde ürünün daha uzun süre beklemesi veya daha iyi satılması için işlenmesini sağlamak ve gelecek üretim için gerekli ihtiyaçlarını karşılamak gibi, tamamen üreticinin çıkarlarını gözetmek amacıyla gütmeleri öngörülmüştür.

Kooperatifler ve birlikler, bir yandan bu amaçlarını gerçekleştirmek üzere faaliyetlerini sürdürürken, diğer yandan da Devletin Tarım Politikasının gereği üretimin kısa sürede artırılması ve modern tarım metodlarının sağladığı üretim artışlarının iç tüketimin üzerindeki kısmının ihracatının sağlanması için ürünün dayanıklılığını artırıcı ve pazarlanmasında kolaylık sağlayıcı ilk işleme tesisleri de kurmuşlardır.

Özellikle, 1960 yılından itibaren artan üretimin Devlet müdahalesi ile pazarlanması zarureti doğmuş ve hükümetlerce fındık, pamuk gibi bazı ürünlerin Devlet adına ve Devletin ilan ettiği koşullarla zararı Devlete ait olmak üzere alım ve satım görevi Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine verilmiştir.

1970'li yıllar, birlikleri yeni bir yöne sevketmiş, hammaddenin mamul madde haline dönüştürülerek satılması fikri hakim olmuş; iplik, dokuma ve yağ tesisleri gibi büyük sanayi tesislerinin kuruluşuna gidilmiştir.

Bu durum, birlikleri önemli ölçüde işletme sermayesi dar boğazı ile karşı karşıya bırakmıştır.

Bugün, ülkemizde faaliyet göstermekte olan Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin adedi 21 olup, kendisine bağlı 434 kooperatife kayıtlı ortak sayısı ise 640.000 civarındadır.

Yukarıda belirtilen genel açıklamalardan sonra, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin finansmanı olayının, özkaynaklar ve dış kaynaklar başlıkları adı altında incelenmesi yararlı görülmektedir.

A- ÖZKAYNAKLAR:

2834 sayılı yasa ve Anasözleşmesine göre Tarım Satış Kooperatiflerinin sermayesi, ortak üreticilerin teslim edecekleri birim miktar için çok az miktarda muayyen bir pay yüklenmeleri sonunda oluşmakta idi.

Anasözleşmelerde yüklenilen sermaye miktarının 20 yılda tahsilinin öngörülmüş olması da, sermaye birikimini olumsuz yönde etkilemiştir.

Birliklerin sermaye payları da ortak kooperatifin yükledikleri paylardan meydana gelmektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinde yedek akçe biçimindeki özkaynak birikimi de son derece yetersiz kalmıştır.

Bu durum, kooperatiflerin faaliyetlerini sürdürebilmeleri için, her an yüksek maliyette yabancı kaynağa ihtiyaç duymasına neden teşkil etmiştir.

Kooperatif ve Birliklerin yıllar itibariyle yedek akçe ve ödenmiş sermayeleri aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir. (000.TL.)

YILLAR	ÖDENMİŞ SERMAYE	YEDEK AKÇE	TOPLAM
1980	1.111.602.000	598.903.000	1.710.505.000
1981	1.502.639.000	1.487.484.000	2.990.123.000
1982	1.987.157.000	1.899.713.000	3.886.870.000
1983	2.089.347.000	2.567.532.000	4.656.879.000
1984	2.589.344.000	2.927.907.000	5.517.251.000
1985	4.287.979.000	3.682.067.000	7.970.046.000
1986	6.640.511.000	4.178.851.000	10.819.362.000
1987	13.715.194.000	5.578.662.000	19.293.856.000

8.5.1985 tarihinde yürürlüğe giren 3186 sayılı Kanun ve 29.5.1985. 18139 sayılı Resmî Gazetede yayınlanana Tarım Satış Kooperatifleri Anasözleşmesinde; ortakların kooperatifteki sermayeleri ile ilgili olarak,

"Ortaklar, ilk ortaklık yılı için kooperatife teslimini taahhüt ettikleri ürünün değeri, ilk yıldan sonra da teslimini gerçekleştirdikleri ürünün değeri kadar sermaye taahhüdünde bulunurlar ilk ortaklık yılına ait sermaye taahhüdüne esas olacak ürün değerinin bulunmasında, cins ve kalite itibariyle en yüksek ve en son alım fiyatı dikkate alınır. Bu fiyat desteklemeye tabi ürünler için yetkili mercii tarafından açıklanan alım fiyatıdır. Bir ortağın sermaye taahhüdü 500.000. lirayı geçmez.

Ortak, önceki teslimatına nazaran, ürün miktar ve değerinde azalma olduğu gerekçesiyle sermaye taahhüdünü azaltamaz.

Sermaye taahhüt miktarının tesbitinde 1.000. lira ve ve katlarını aşan kısım dikkate alınmaz."

hükmüne yer verilmiştir.

Yapılan bu değişiklik, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinde tahsil edilen sermaye miktarını artırmış olmakla birlikte, bu artış bu kuruluşların gerek büyük kapasitelere sahip işletme ve tesislerinin işletme sermayesini ve gerekse ürün alımları için ihtiyaç duydukları paraları karşılamaya yetmemiştir.

Dolayısıyla, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin dış kaynak ihtiyacında herhangi bir azalış olmamıştır.

B- DIŞ KAYNAKLAR:

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri yaptıkları geniş kapsamlı faaliyetleri için, yeterli özkayanağa sahip bulunmamaları nedeniyle, gereke kuruluş kanunları ve gerekse T.C. Ziraat Bankası Ana Statüsü hükümleri uyarınca ihtiyaç duyulan kredilerin tamamı T.C.Ziraat Bankası tarafından karşılanmaktadır.

T.C. Ziraat Bankasının pamuk, fındık, fıstık, incir, üzün koza, zeytin, zeytinyağı, bakliyat, kırmızıbiber, tiftik, ayçiçeği ve soya gibi ürünler üzerinde faaliyet gösteren bu kuruluşlara gerekli olan mübaya kredilerinin verilmesinden başka, öteki konularda da icabeden krediler açılmaktadır. Örneğin, kimyevi gübre ve tarımsal ilâç gibi her türlü girdi ihtiyaçları Banka kredileri yoluyla temin olunmaktadır.

Tarım Satış Kooperatiflerinin Devlet adına yaptıkları müdahale alımları nedeniyle T.C. Ziraat Bankası kredilerinde her geçen yıl büyük artışlar olduğu gözlenmektedir.

Üzerinde önemle durulması gereken husus; Tarım Satış Kooperatiflerinin finansman ihtiyaçlarının dış kredi yolu ile değil, esas itibariyle oto finansman suretiyle sağlamalarında büyük yarar bulunmasıdır.

Böylece, bu kuruluşların Ülke ekonomisine yapacakları katkı daha büyük olacaktır.

T.C. Ziraat Bankasının Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerine yıllar itibariyle tahsis edilen plâşmanlar şöyledir.

YILLAR	TAHSİS OLUNAN KREDİ
1983	233.000.000.000.-
1984	240.000.000.000.-
1985	407.900.000.000.-
1986	468.600.000.000.-
1987	1.054.249.000.000.-
1988	1.157.900.740.000.-

Tarım Satış Kooperatiflerinin destekleme alım faaliyetinden doğan görev zararlarının zamanında ve tam olarak hazinece karşılanamaması sonucu, büyük birikimler meydana gelmekte ve bunun sonucu olarak da bu kuruluşlara tahsisi edilen T.C. Ziraat Bankası kaynaklarına kısa sürede seyyaliyet kazandırılmamaktadır.

Diğer yandan, 1987 yılı ürününe kadarki faaliyetin esasını destekleme alımları teşkil etmesine rağmen, 1984 yılından beri bu konuda herhangi bir reeskont imkanı sağlanamamış tüm finansman T.C. Ziraat Bankası kaynak ve imkanlarına inhisar etmiştir.

ÖNERİLER:

- 1- Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerinin finansman ihtiyaçlarının dış kredi yoluyla değil, esas itibariyle özkaynaklardan sağlanması konusunda gerekli tedbirler alınmalıdır.
- 2- Devlet adına yapılan destekleme alımlarına ilişkin Karar ve Tebliğlerin amir hükümleri gereğince, bu faaliyetten doğan ve birliklerin kendi bünyelerine intikal eden görev zararları tasfiye edilerek T.C.Ziraat Bankasına transferi sağlanmalıdır.
- 3- Birliklerin faaliyetleri için gerekli olan kaynak T.C. Ziraat Bankası imkanları dışında (reeskont veya fon gibi) aranmalıdır.
- 4- 3186 sayılı Kanunun geçici 3. maddesinde öngörüldüğü gibi, bazı Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin sahip oldukları tesis ve fabrikaların durumları gözden geçirilerek, bunlardan gerekli olanların şirketleştirilmesi ve bu yolda kârlı şekilde çalışmaları sağlanmalıdır.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİNİN REORGANİZASYONU

Yaşar BAĞLI (✳)

Reorganizasyonlar, konuyla yakinen iştigal eden yöneticiler ve icracılar tarafından her zaman şüpheyle karşılanan sevimsiz konulardır. Reorganizasyonlarla, köklü değişiklikler getirilir ve fonksiyonlar mevcut organlar ve mevcut personele ilaveten yeni kurulacak organlara ve yeni tayin edilecek personele dağıtılır. Bu bakımdan sözü geçen fonksiyonları elan yürütmekte olan yöneticiler başta olmak üzere konuyla ilgilenenler, problemlerin yöneticilerden değil sistemden geldiğine kanaat getirirmedikçe reorganizasyonları inandırıcı bulmazlar. Özellikle demokratik ülkelerde reorganizasyonlar geniş katılımcı grupların uzun zaman üzerinde münakaşa ve müzakereleri neticesinde gerçekleştirilebilir. Bu da son derece tabii ve lüzumludur.

Takdir edersiniz ki bize tahsis edilen bu kısa zaman içinde bir reorganizasyon konusunu müzakere etmemiz ve üzerinde mutabık kalmamız mümkün değildir. Bununla beraber, bu önemli konuyu siz değerli katılımcılara takdim etmek, lehinde ve aleyhinde olabilecek görüşleri bir defa daha tesbit etmek ve Tarım Satış Kooperatiflerinin Reorganizasyonu konusunu icracı kuruluşların gündemine getirebilmek ümit ve maksadıyla bu toplantıyı bir değerli fırsat olarak kabul ettim. Huzurlarınızda bulunuşumun temel amacı budur.

Değerli arkadaşlar,

TSK'nin reorganizasyonu konusuna geçmeden önce, müsaadelerinizle, mevcut hukuk sistemimizin ve mevzuatımızın KOOPERATİFÇİLİK konusuna ve özellikle TSK sistemine bakışını ele almak, daha sonra TSK'nde mevcut durumu kısaca arz etmek istiyorum:

TSK'ne Genel Bakış

Malum olduğu üzere Anayasamız kooperatifçiliğe özel bir önem vermektedir. Anayasa'mızın 171. maddesinde "Devlet, üretimin artırılmasını ve tüketicinin korunmasını amaçlayan kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır" hükmü yer almaktadır.

5. BYKP'nda ise Tarım Satış Kooperatifleriyle ilgili olarak "Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanması gibi konulara yönelik kooperatifçilik desteklenecektir", denmektedir. Yine 5. BYKP'ında "Üreticilerin ürünlerinin en iyi şekilde değerlendirilmesini sağlamak ve etkinliğini artırmak amacıyla TSK Birliklerinin kuruluş amaçları yönünde hizmet vermeleri, rasyonel bir şekilde çalışmalarını.. sağlanacaktır", ifadesi mevcuttur.

Yıllık Programlarda da Tarım Satış Kooperatifleriyle ilgili olarak Anayasa ve Beş Yıllık Plan doğrultusunda tedbirler yer alagelmektedir. 1982 ve 1983 programlarında, :

"Üretici emek ve teşebbüsünün gerçek ölççeklerle değerlendirilmesini sağlamak ve TSK Birliklerini ekonomik disiplin altına almak amacıyla,

(x) Yaşar Bağlı DPT Uzmanıdır.

— Kooperatif ve Birliklerin yeniden ana amaçları doğrultusunda ve ortakların menfaatlerini koruyucu şekilde faaliyet göstermelerini sağlayacak,

— Birlikleri ana gayelerinden saptıran sınıt işletmelerin Birlik bünyelerinden ayrılarak şirketler halinde yeniden organizasyonlarını sağlayacak,

— Destekleme alımları sonucunda Birlikler, Ziraat Bankası, Merkez Bankası ve Hazine arasında ortaya çıkan borç-alacak durumlarını düzene sokacak mevzuat düzenlemelerinin gerçekleştirilmesine çalışılacaktır, denilmektedir.

1984 Programında, "TSK Birliklerinin düzenli çalışmalarını," 1985 programında, "TSK Birliklerinin kuruluş amaçları yönünde düzenli ve rasyonel çalışmalarını", 1986 yılı ve müteakip Programlarda ise "TSK Birliklerinin kuruluş amaçları yönünde hizmet vermelerini, rasyonel bir şekilde çalışmalarını ve kendi kendilerine yeterli hale gelmelerini" sağlayacak hükümler mevcuttur. İcra Planlarında da bu istikamette tedbirler getirilmiştir.

Plan ve programlardan alınan bu ibarelerde ifade edildiği ve özellikle değerli yönetici arkadaşlarımızın yakinen bildikleri gibi TSK'nde ve bu kooperatifler vasıtasıyla yürütülmekte olan Destekleme Alımları uygulamasında ciddi bir RASYONELİZASYON'a ihtiyaç vardır. Bu ihtiyacı karşılamak üzere, özellikle son senelerde Birliklerde çeşitli rasyonelasyon tedbirlerinin uygulamaya konduğu, bu meyanda mevzuat düzenlemelerine de gidildiği bilinmektedir. Ancak, ne var ki, halen TSK'nde rasyonelasyon ihtiyacı tam manasıyla karşılanabilmiş değildir.

1987 yılında konuyla ilgili olarak DPT tarafından Dünya Bankası Kredisi de kullanılarak bir araştırma yaptırılmıştır. Bu araştırmanın uygulamaya uyumlu olmasını ve çalışma raporunun doğru bilgiler üzerine inşa edilmesini sağlamak üzere, DPT, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı, Ziraat Bankası, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı temsilcileri ile Birlik Genel Müdürleri'nden müteşekkil bir Yönlendirme Komitesi de kurulmuş, çalışmalar safha safha bu komite tarafından takip edilmiş ve yönlendirilmiştir. Çalışma neticesinde hazırlanan raporlar ilgili bütün kuruluşlara ve Birliklere iletilmiş bulunmaktadır.

Huzurlarınızda arz ettiğim bu tebliğ büyük çapta, bu çalışmalar sırasında elde edilen bilgilere ve uzun müzakereler neticesinde hazırlanmış ve üzerinde geniş bir fikir birliği sağlanmış bulunan nihai rapordaki görüşlere istinad etmektedir.

Değerli Arkadaşlar,

TSK ve Birlikleri iki temel fonksiyon ifa etmektedirler: Bunlardan biri, kooperatiflerin kuruluş maksadına matuf olarak KOOPERATİFÇİLİK hizmetlerinin, diğeri de Devlet'çe uygulanan DESTEKLEME ALIMLARI programının icra edilmesidir. Bu tebliğde özellikle, Destekleme Alımları Programlarının TSK vasıtasıyla uygulanmasından gelen aksaklıklara temas edilecek ve bu aksaklıkları izale etmek üzere bir reorganizasyon yapısı görüş ve mütalaalarımıza arz edilecektir.

Şimdi müsaade ederseniz, önce destekleme alımlarıyla ilgili önemli hususları kısaca özetleyelim.

Destekleme Alımlarının Ana Hatları :

1. Desteklemeye alınacak ürünler, fiatları, miktarları, kaliteleri, mali kaynakları ve geri ödeme planları (Ziraat Bankası, TOKB ve Birlikler'in görüşleri de alınarak) STB tarafından tesbit edilmektedir.

Destekleme alımlarıyla ilgili stratejilerin ve hedeflerin tesbiti ve faaliyetlerin yönlendirilmesi konularında STB yetkilidir.

2. Ziraat Bankası, Birliklere destekleme alımları için destekleme kredisi ve bu kredinin belli bir nisbetine kadar da işletme kredisi vermektedir.

3. Destekleme alımları hizmetlerine karşılık birliklere komisyon ödenmektedir.

4. STB destekleme alımlarını murakebe etmek üzere Birlik Genel Müdürlerini tayin etmekte, yönetim kurullarında üye bulundurmakta, en aşağı kademeye kadar bütün personelin tayin kararlarını ve Yönetim Kurullarının ve genel kurulların kararlarını tasdik yetkisini elinde bulundurmaktadır.

Görülmektedir ki, Destekleme Alımları sebebiyle Devlet'in TSK'nin yönetimleri üzerinde normal kooperatiflere nazaran büyük çapta bir müdahalesi mevcuttur.

Devlet TSK'nde yönetime sadece destekleme alımları sebebiyle müdahale ediyor da değildir. TSK'nin normal kooperatifçilik hizmetlerinde de STB'nın müsaade ve muvafakati gerekmektedir. Öyle ki, bu derece müdahale karşısında, TSK ve Birliklerini bir kooperatifler sistemi olarak mütalaa etmek mümkün değildir. Nitekim mevcut yapı içinde ortaklar, kooperatif ve Birlikleri, kendilerini tüccara karşı belli bir ölçüde koruyan DEVLET KURULUŞLARI olarak görmekte; kendi oylarıyla yönetime yön vermeyi veya yönetimde görev almayı çoğunlukla düşünmemektedir. Devlet'in kooperatiflere uyguladığı bu müdahaleci tutum sebebiyle Tarım Satış Kooperatiflerinin destekleme alımları dışındaki kooperatifçilik faaliyetleri önemli ölçüde zedelenmektedir.

TSK'ne Devlet Müdahalesinin Kooperatifçilik Faaliyetlerine Menfi Etkileri

Kooperatiflerde yönetim güçlerinin aşağıdan yukarıya doğru tesir etmesi ve kooperatiflerin bağlı oldukları birlikleri yönlendirmesi gerekirken, TSK'nda mahalli kooperatifler Birliklerin şubeleri haline gelmiş olduklarıdır ki, mahalli kooperatifler personel tayinlerinde, ücret tesbitlerinde, kendi mahsulleri üzerindeki mülkiyet ve tasarruf haklarında, ortaklarına sağladıkları kredilerin verilisi ve geri ödeme şartlarını tesbitte, girdi temininde, depolamada, işlemede pazarlamada, denetim, finansman, yatırım ve personel politikasında, kapasite kullanımında, eğitim konularında, hasılı her türlü kooperatifçilik faaliyetinde Birliklere tabidirler

Birlikler de, yukarıda mahalli kooperatifler için sayılan faaliyetlerle ilgili olarak, Bakanlığın talimatları dışında hareket serbestine haiz değildir.

Kooperatiflerin yönetim politikalarını ortaklar tesbit edememektedir.

TSK'nin Ziraat Bankası dışında bir bankayla çalışmaları tahditlidir.

Birliklerin kooperatiflere kredi vermesi Bakanlığın müsaadesine tabidir.

Birliklerde Genel Kurul Kararları Bakanlıkça tasdik edilmedikçe yürürlüğe giremez.

Yönetim ve Denetim Kurulu üyelerinin görevlerine Bakanlık son verebilmektedir.

Bakanlık kooperatif ortağını da ortaklıktan çıkarabilmektedir.

TSK'nin ortaklarına destekleme fiatı üzerinde fiat vermesi, destekleme alımlarından elde ettikleri komisyonlardan doğan kârlarını ortaklarına dağıtması dahi Bakanlık müsaadesine tabidir.

Kısaca saydığımız bu şartlar sebebiyle TSK, klasik kooperatifçilik vasıflarından çok uzakta olan bir keyfiyet arz etmektedir.

Bununla birlikte mevcut sistemin bazı sebeplerden klasik kooperatifçiliğe tercih edilmekte olduğunu, bir diğer ifadeyle, sağlanacak bazı avantajlara mukabil kooperatifçilik prensiplerinden vazgeçilmekte olduğunu kabul etsek dahi mevcut statünün aşağıda sayacağımız dezavantajları meydana getirdiğini ve bu dezavantajların aynı zamanda destekleme alımlarının maliyetini de artırdığını bilmemiş gerekmektedir. Bakınız; bu müdahale ne gibi menfi durumlar ortaya çıkarmaktadır.

Her şeyden önce kooperatiflere ortak olmanın hiç bir avantajı kalmamaktadır. Hatta belki ürün teslimlerinde sermaye kesintisi sebebiyle ortak olmayanlar daha avantajlı hale gel-

mektedirler. Böylece kooperatifler ve ortakları dinamizmlerini kaybetmektedirler. Nitekim mahsulünün tamamını kooperatife vermesi gerekirken ortaklar kooperatiflere mahsulün çok cüzi bir kısmını teslim etmektedirler. Bu şartlarda kooperatif ortaklarının sermaye tezyidinde bulunmaları, kurdukları bu müesseseye hatta sadece kendi yatırmış oldukları sermayeye dahi çıkmaları beklenemez.

Bilindiği gibi kooperatiflerde faaliyetler özkaynaklarla finanse edilir. Kredi kullanılması, istisnaidir. Halbuki TSK'nde durum bunun aksine tecelli etmiştir. Üdenmiş sermaye, taahhüt edilenin beşte biri ve toplam varlıkların sadece %1,5'u kadar olabilmıştır.

TSK, uzun müddet Devlet'in İstihdam meselesinin hallinde bir unsur olarak kullanıla gelmişlerdir. Bunun neticesidir ki, halen bu kooperatiflerde ciddi personel fazlalığı söz konusudur.

Diğer taraftan personelin ve ücretlerin Devlet tarafından tayin ve tesbit ediliyor olması sebebiyle ücretler, olması gereken seviyenin altında tesbit edilmekte ve kalifiye eleman ishidamı gerçekleşmemektedir.

Keza devlet müdahalesinin diğer bir neticesi olarak da işletmelerdeki atıl kapasitelerin varlığını sayabiliriz.

İşte bütün bunlar maliyetleri önemli ölçüde yükseltmekte ve tüccarla rekabeti büyük nisbetle güçleştirmektedir.

Fiat, depolama, satış ve sair pazarlamayla ilgili her türlü karar bu müdahale sebebiyle bir bürokratik süreçten geçmekte ve bu bakımdan da tüccarla rekabette TSK zayıf düşmektedir. Zaten TSK, çiftçilerin ürün teslimlerinde ürün bedelinden sermaye payı, fon ve vergi kesintisi yapmak mecburiyetinde ve dolayısıyla dezavantajlı durumda iken bu menfi durumlar TSK'ni tüccar karşısında daha dah müşkül durumlara getirmektedir. Netice olarak tüccarın iltifat etmediği kalitesiz malların satın alınması durumları ortaya çıkmaktadır.

Bu müdahale neticesinde destekleme alımları TSK'nin faaliyetleri içinde çok önemli bir mevki kazanmış ve kooperatiflerin ve birliklerin destekleme alımlarını yürütme, ürünleri işleme ve pazarlama dışında üretim (Çiftçilik) faaliyetleriyle ilgili olarak ortaklara verdiği kooperatifçilik hizmetleri çok zayıf kalmıştır.

Yine destekleme alımları uygulamasıyla sağlanan bu RİSKSİZ VE KOLAY FİNANSMAN, kooperatif ve Birlik yöneticilerini, ortakların iştiraklerini artırarak sağlayacakları bir OTOFİNANSMAN mekanizmasının işletilmesinden alıkoymuştur. Oysa yukarıda da arz ettiğimiz gibi kooperatifçilikte ortakların, hisseleriyle sermayeye iştiraki asıldır.

Değerli Arkadaşlar,

Böylece, Devlet'in TSK'nin yönetimlerine mevcut müdahalesinin, kooperatifçilik faaliyetlerine olan menfi etkilerine işaret ettikten sonra, şimdi de mevcut uygulamanın bizatihi destekleme alımları uygulamasında ne gibi menfi tesirler meydana getirdiğini arz etmek istiyorum:

TSK'ne Devlet Müdahalesinin Destekleme Alımlarına Menfi Etkileri

Destekleme alımlarının ve pazarlama faaliyetlerinin çok daha geniş programlar halinde uygulanması imkanı mevcut olduğu halde, bürokratik yapının getirdiği sınırlı esneklik, işletme sermayesi azlığı ve bu yapının ortaya çıkardığı yönetici ve personeldeki yetki yetersizliği ve binnetice ticari ilgisizlik sebebiyle bu faaliyetler gereğinden çok aşağı seviyelerde yapılabilmektedir.

Özellikle ihracat çok daha hızlı ve esnek karar mekanizmalarını gerektirmektedir.

Destekleme alımları dolayısıyla Birliklere teslim edilen mahsuller yıldan yıla büyük iniş çıkışlar göstermekte, teslimatlarda mevsimlik yığılmalar olmakta, bu ise sabit giderler sebebiyle maliyetleri büyük çapta etkilemekte ve pazarlama fonksiyonunun etkinliğini azaltmak-

tadır. Mevcut bürokratik yapı, bu durumu engelleyecek mevsimlik işçi istihdamı, aylara göre teslimatta farklı fiat ödemesi gibi tedbirlerin efektif bir şekilde alınmasına mani olmaktadır.

Destekleme alımlarında kar ve zarar Devlete ait olmakla birlikte Birliklerce alınan kredilerin büyük bir kısmının (% 60-70 kadarı'nın) geri ödenmesi sağlanamamakta ve Birliklerin borçları yıldan yıla sürekli olarak artmaktadır. Bunun belli başlıca sebepleri şunlardır.

- Ürünler, genellikle borç alınan yıl satılamamaktadır.

- Borcu veren Devlet, satış fiat ve zamanına da karar vermekte, bu arada yüksek faiz yükleri ortaya çıkabilmektedir.

- Bürokratik yapı piyasa şartlarına süratle intibak etmeye mani olmakta, mahsulün çürümesi veya değer kaybetmesi durumları doğabilmektedir.

- En önemlisi, Destekleme Alımları için alınan krediler zaman zaman yatırım gibi destekleme alımları dışında başka maksatlarla da kullanılmaktadır.

- Destekleme alımları ve kooperatifçilik faaliyetleri bir bütünlük arz ettiğinden bu iki faaliyet için ayrı muhasebeler tutulamamakta ve bu faaliyetlerin mali analizleri yapılamamaktadır. Hatta işletmelerin kar-zarar durumlarını dahi müstakilen görmekte güçlükler mevcuttur.

Değerli Arkadaşlar,

Bu suretle, TSK'nin mevcut yönetim şeklinden gelen mahzurları arz etmiş bulunuyorum.

Şimde de müsaadenizle reorganizasyonun ana hatlarını ve ilgili organların fonksiyonları arz edeceğim. Önce hemen reorganizasyonun temel felsefesini arz edeyim.

TSK'nde Reorganizasyonun Temel Felsefesi "

TSK Sistemi'nin yaygın KOOPERATİFÇİLİK prensiplerine uygun olarak, kuruluş amaçları istikametinde kendi kendilerini finanse edip kendi kendilerini idare ve murakebe eden tüzel kişilikler olarak faaliyet göstermeleri ve Devlet'in TSK'nde yönetime doğrudan katılması yerine diğer kooperatiflerde olduğu gibi, kooperatifleri murakebe etmesi" şeklindedir.

TSK'nde Reorganizasyonun Ana Hatları

1- Destekleme Alımları Programları'nın mali idaresi Birlikler'den alınarak yeni kurulacak bir birime verilmelidir. (Bu birime "Tarımsal Destekleme Ofisi" veya kısaca "TDO" diyebiliriz.).

2- Bu ofisin müstakil bir bütçesi olmalı ve prensip olarak, alımlar için yapılan masraflar satış gelirlerinden karşılanmalıdır. Gerektiğinde Merkez Bankası kaynaklarından ve bütçeden desteklenebilir.

3- Bu ofis destekleme alımları için Birlikler'e KREDİ vermek yerine Birlikler'le destekleme alımları için sözleşmeler yaparak Birliklere, DEPOLAMA ve gerekirse İŞLEME hizmetlerine karşılık bir KOMİSYON ve HİZMET BEDELİ ödemelidir. Bu sistemde destekleme alımı için edenen bedeller ve ürün satışından sağlanan gelirlerle TSK'nin bir münasebeti olmamalıdır.

4- STB, TSK'ni ve Birlikleri doğrudan idare etmek yerine Birliklerin kanunlara uygun olarak faaliyet gösterip göstermediklerini murakebe eden bir fonksiyon üstlenmelidir.

5- Ziraat Bankası ise TSK'ne TİCARİ kredi veren bir banka durumunda olmalıdır.

Şimdi de destekleme alımları ile ilgili tarafların fonksiyonlarına ve birbirleriyle kuracakları ilişkilere temas edelim:

TDO'nun Fonksiyonları

- a- Destekleme Alımları Programlarını uygulamak ve murakebe etmek,
- b- Yıllık muhtemel mahsül arzı hakkında bilgi toplamak,
- c- Mübayaaya edilecek mahsülün kalitesini ve fiyatlarını tesbit etmek, zamanla değişebilecek alış ve satış fiyatlarını tesbit ve ilan etmek,
- d- TSK ile ürün alımları, depolanması, işlenmesi ve satılması işleri için ACENTACILIK anlaşmaları yapmak ve TSK'ne ve Birliklere lisans vermek, (Gerekirse özel sektörle ve resmi teşekküllerle de benzer anlaşmalar yapmak)
- e- Nakit ödemeleri ve ürün teslimleri için Ziraat Bankası'nı ve Acentalara yetki vermek,
- f- Gerektiğinde ihale ile ürün satışına karar ve bu konuda ilgililere yetki vermek,
- g- Faaliyetleri karlı veya uygulanacak politikalara bağlı olarak karsız veya az zararlı uygulamak ve bu hususta EİYYK'na karşı sorumlu olmak,
- h- ACENTA'lara ödenecek komisyon ve ücretleri tesbit etmek.

"TDO"nun Organizasyonel Yapısı

TDO tarafından izlenecek ve denetlenecek faaliyetlerin hacmi sınırlı olmakla birlikte TDO ile ilgili olarak alınacak kararlar Devlet'in sosyal, iktisadi ve mali konularıyla birlikte bölgesel nitelikte olabilecek bir çok konuyla alakalı olacağından tek bir bakanlığın yetkilerini aşabilmektedir. Bu bakımdan prensip olarak bu ofisin doğrudan Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu'na bağlanması gerektiği düşünülmektedir.

TDO'nin üstünde STB, TOKB, HDTM, Merkez Bankası, Ziraat Bankası ve Birliklerin yetkili temsilcilerinden müteşekkil bir Danışma Kurulu'nun görevlendirilmesi düşünülmektedir. Bu kurul TDO'nin yönlendirilmesinde önemli katkılarda bulunacaktır.

TDO, Sayıştay denetimine tabi olacaktır.

TDO'nun Kadrosu

TDO stratejik kararları alan ve büyük emek isteyen işleri de DIŞARIYA yani TSK ve gerekli hallerde özel sektöre yaptıran bir fonksiyonda olacağından geniş yetkileri olan fakat sınırlı bir kadroyla bu hizmetleri yürütebilecektir. 1 Başkan, 3 kişilik bir teknik işler personeli, yine 3 kişilik bir idari ve mali işler personeli ve yaklaşık 25 kişi kadar da taşra personelinin bu hizmetlere yeteceği düşünülmektedir.

TDO Personelinin Görevleri

Başkan, ilgili bakanlıklar, Birlikler ve kuruluşlarla koordinasyonu, desteklemeye tabi tutulacak ürünleri ve gerekli görülürse fiyatlarını EİYYK'ne teklif etmek, bütçeleri hazırlamak, fon sağlamak, ödenecek Komisyonları tesbit etmek, acenta anlaşmalarını yapmak, alım fiyatlarını ilan etmek, ürün satış şekillerini tesbit etmekle vazifeli olacaktır.

Teknik işler dairesi, ürün üretimleriyle ilgili bilgi, satın alınacak ürün miktarları, fiyatları, depolama sözleşmeleri, maliyetler, pazarlama ile ilgili bilgilerin toplanması, fiyatların ve satış stratejilerinin tesbiti, ürünlerin sınıflandırılması gibi konularda araştırmalar yapıp Başkan'a teklifler hazırlamak ve taşra personelinin çalışmalarını kontrol ve takip etmekle görevli olacaktır.

İdari ve Mali İşler Dairesi, uygulamayla ilgili fonları, sözleşmeleri, ödemeleri takip ederek hesapları tutmakla görevlendirilecektir.

Taşra personelinin görevlerini ise sınıflandırma, depolama, boşaltma ile ilgili bütün faaliyetleri kontrol ve takip etmek, gerektiğinde müdahale etmek, teknik işler dairesine planlama ve strateji tesbitlerinde yardımcı olacak şekilde bu daire başkanlığına çalışmalar ve gelişmeler hakkında devamlı birgi ulaştırmak şeklinde özetleyebiliriz.

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Rolü

SANAYİ VE TİCARET BAKANLIĞI, diğer kooperatifler üzerinde haiz olduğu kontrol ve teftiş yetkisini TSK ve Birlikleri için de kullanmaya devam etmeli; ancak TSK üzerindeki hali hazır müdahale yetkisinden vazgeçmelidir.

Ziraat Bankası'nın Rolü

ZİRAAT BANKASI'nın rolü destekleme alımları için TDO tarafından tahsis edilen fonları TDO adına işletmek, TDO depolarına ürün teslimatında bulunanlara ödeme yapmak veya buralardan ürün almak isteyenlerden tahsilatta bulunmak şeklinde olmalıdır. Ziraat Bankası'nın TSK'ne işletme kredisi vermek yerine normal ticari kredi vermesi gerektiğini de düşünürüz.

TSK ve Birliklerin Rolü

TSK VE BİRLİKLERİ, destekleme alımları için depolar tahsis etmeli ve TDO'nden destekleme alımları yapmak üzere lisans almalıdır. Lisans alan TSK ve Birlikler, TDO alımlarını ve yine TDO'dan alacakları yetkiye istinaden bu ürünlerin satışlarını yapmalı ve bu hizmetlerine karşılık komisyon ve ücret almamalıdır.

TSK ve Birlikleri, tabii olarak normal kooperatifçilik fonksiyonlarını da icra edecek ve ortaklarından ve diğer çiftçilerden kooperatif ve Birlikleri adına tesbit edecekleri fiatlardan ürün satın alıp bu ürünleri işleyerek veya işlemeyerek satabileceklerdir.

Şimdi de mevcut sistemde yapılmakta olan destekleme alımları faaliyetlerinin teklif edilen yeni sistemde ne şekilde yürütüleceğine kısaca temas etmek istiyorum:

TSK'inde Reorganizasyonun Mekanizması

1. TDO'nin destekleme alımlarına tahsis ettiği bütçe için Ziraat Bankası'nda bir hesap açılacaktır. Bu bütçeden yapılacak harcamalar ve satış gelirleri dahil, bu bütçeye yapılacak her türlü ilave bu hesaptan işlem gerecektir.

2. TSK ve Birlikler kendi ihtiyaçları için kullanacakları depolar dışında özel depoları veya kendi depolarının bir bölümünü ayırarak bu bölümleri destekleme alımları için tahsis ederler.

3. TDO, TSK ve Birliklerin destekleme alımları için tahsis edecekleri depoları ve vermeyi taahhüt ettikleri hizmetleri tetkik ederek TSK ve Birliklerle birer ACENTA anlaşması yapar.

4. Çiftçiler ürünlerini destekleme fiatı ile herhangi bir TSK'nde veya Birlikte TDO'ne tahsis edilmiş depoya teslim ettiğinde mukabilinde makbuz alırlar.

5. Çiftçiler, makbuzu Ziraat Bankasına teslim ederler ve Ziraat Bankası bu makbuzu mukabilinde çiftçilere ürün bedelini öder.

6. TDO, TSK'ne ve Birliklerine satışlar için şartlar bildirerek yetki verir ve dilerse bizzat satışlar yapabilir ve ihalelere açabilir.

7. TDO'ne ait bir mahsulün satışı halinde mahsulü satın alan, önce Ziraat Bankası'na giderek mahsulün bedelini yatırır ve bir makbuz alır.

8. Ziraat Bankası'na para yatırdığına dair makbuzu TSK veya Birliklere getiren kimseye mal teslim edilir.

9. TSK ve Birlikler, TDO, adına mahsulün depoya boşaltılması, depolanması, satış halinde yüklenmesinin yapılması, gerekli hallerde işlemenin yapılmasına karşılık sözleşmelerinde tesbit edilen ücret ve komisyonları alır.

10. TSK ve Birlikleri kendi ihtiyaçları için de TDO depolarından mahsul almak istediğinde mahsulün satışı için gerekli prosedür aynen uygulanır (TSK veya Birlik, Ziraat Bankası'na para yatırır ve TDO deposundan mahsulü alır), ancak ondan sonra bu mahsulü kendi deposuna nakledebilir.

11. TDO, EİYKK'na karşı, tahsis edilen bütçeyi en iyi şekilde kullanmaktan ve destekleme alımlarını EİYKK tarafından kendilerine verilen politika ve hedefler istikametinde yürütmekten sorumlu olur ve bu kurula hesap verir.

12. TDO, icraatından dolayı Sayıştay denetimine tabi olur.

13. EİYKK, gerek TDO'nin ve gerekse Danışma Kurulu'nun tavsiyelerini de dikkate alarak destekleme alımları politikasını tayin ve tesbit eder.

14. TSK ve Birlikler, destekleme alımları dışında normal kooperatifçilik fonksiyonlarından olarak ortaklarının veya sair çiftçilerin mallarının satın alınması, işlenmesi, pazarlanması, ortaklara kredi sağlanması, ortakların eğitimi gibi faaliyetlere devam ederler. Diledikleri bankalardan ticari krediler alabilirler. Diğer Birliklerle işbirlikleri kurabilirler. İşletmelerdeki hisseleri üzerinde diledikleri kararları alabilirler.

15. STB, TSK'ni ve Birlikleri normal teftişe tabi tutar, eğitimleri konusunda faaliyette bulunur. Bu meydana TSK'ni muhasebe, raporlama ve eğitim konularında çeşitli mükellefiyetlere tabi tutar.

İşletmelerin Durumu

İşletmelerin mülkiyeti; bugün belki münakaşalı bir konudur. Ancak bizim tesbitlerimiz işletmeler üzerindeki mülkiyet hakkının Birlikler'e ait olduğu şeklindedir. Binaenaleyh Birlik Genel Kurullarının ve yönetim kurullarının hilafına işletmeler üzerinde bir tasarrufta bulunmamak gerekir.

İşletmeler için en uygun çözümün; bu işletmelerin anonim şirketler haline getirilmesi olduğu görüşündeyiz. Nitekim, sanırım, sonucun STB'nca bu yolda teşebbüsler de mevcuttur. İşletmeleri, anonim şirketler haline getirirken,

- Ortaklık hisseleri yeniden değerlendirilmeli,
- Toplam ortaklık sermayesi ile mahalli kooperatiflere ve ortaklara tahsis edilen miktarlar ortaya konmalı,
- Birlikler'in hisseleri %50'nin üstünde olmalı,
- Ortaklara Kooperatifler yoluyla mutlaka rüştürn ödenmeli veya hisseleri üzerinde kâr dağıtılmalıdır.

Yüksek miktarlarda uzun vadeli kaynaklara ihtiyaç gösteren işletmeler için anonim şirket yerine hisselerin %80-90'ı ortaklara ait olan kooperatif şirketler kurulması, geri kalan hisselerin özel ticaret ve finansman kuruluşlarına verilmesi daha uygun olabilecektir.

Çok az sermayeye ihtiyaç duyulan ve sermayenin azalıp çoğalması finansman için problem arz etmeyen işletmelerde ise mevcut kooperatif yapısı muhafaza edilebilir. Ancak elde edilen kârların dağıtılması veya sermaye artışında kullanılması temin edilmelidir.

Birlik Borçları

Yukarıda detayları bildiren reorganizasyon, kooperatiflerin esas aldığından bu sistemin oturtulabilmesi için birlik borçlarının son bir defaya mahsus olmak üzere tahkim edilmesi de gerekecektir.

TARIM SATIŞ KOOPERATİFLERİ BİRLİKLERİNİN YURTIÇİ PAZARLAMA VE İÇ FİYAT HAREKETLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Faik GÖKDEMİR (x)

GENEL TANIM

KURULUŞ:

Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri 3186 sayılı kanun ve buna bağlı olarak düzenlenen tip anasözleşmeye göre yürütülmektedirler.

AMAÇ :

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Amacı;

- Ortak ürünlerini almak,
- Ürünleri mamul hale getirip piyasaya sürmek,
- Üretici kazancını arttırmak,
- Fiat dalgalanmalarını önlemek, tüketiciyi korumak,
- Ürünlerde kalite ve verimi yükseltmek,
- Ortakların üretim için ihtiyaç duyduğu her çeşit araç ve gereçleri temin etmek,
- Kaliteli ve ucuz mal üretmek,

Suretiyle ortakların ekonomik durumlarını düzeltmek, iyileştirmek, geliştirmek, gerek istihdam ve gerekse tüm faaliyetleriyle milli ekonomiye fayda sağlamaktır.

TEŞKİLAT:

Kanun ve anasözleşmeye göre Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri;

- Genel Kurul
- Yönetim Kurulu
- Denetim Kurulu
- Genel Müdürlük

organlarından teşekkül eder.

(x) Faik Gökdemir Trakya Birlik Genel Müdür Yardımcısıdır.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin kısaca genel tanıtımı yapıldıktan sonra ülkemizde mevcut bulunan Birliklerin pazarlama faaliyetleri ve iç fiat hareketleri üzerinde etkilerine geçebiliriz.

Üreticilerin küçük çapta adet olarak fazlalığı ve dağılımı nedeniyle pazarlama sistemi ile bağlantılarının yetersiz olduğu bilinen bir gerçektir. Bu durum pazar etkinliğini engeller ve pazarlama maliyetlerinin yükselmesine neden olur. Yine bilindiği üzere üreticiler uzun zaman bağımsız olarak çalışmakta olup, pazarlama için rantabl birimler halinde teşkilatlanmamıştır. Geleneksel olarak kırsal ve toptancı pazarlarında, mahsul alış-veriş yerlerinde veya mahalli tüccarlara ve endüstri ile ihracatçı temsilcilerine satış yapmışlardır. Çiftçinin pazar ile başlıca teması, genelde mahsulün satınalma pazar fiyatını belirleyen mahalli tüccarlar olmaktadır. Gerek iç gerekse dış piyasalarda fiyatlar mevsimlere, arz ve talep durumuna göre değişim göstermekte olup, ürünün fazla olduğu dönemlerde düşük, az olduğu dönemlerde ise yüksek bir seyir takip etmektedir.

Ayrıca üretim, tüketim ve enflasyonla ilgili dönemsel farklılıklar sonucu fiyatlar yıldan da değişmektedir. Esasında fiyatı, arz ve talep arasındaki ilişkiler belirlediği, arz fazlalığı olan dönemlerde alıcılar üretici fiyatlarını indirebilecekleri, yine mahsulün az olduğu dönemlerde de üreticiler daha yüksek fiyat isteyebileceklerinin bilincindedirler

Üreticiler, üretim ve pazarlama ile ilgili risklerden dolayı, kolaylıkla zarar görebileceklerini bildiklerinden, üretim ve pazarlama yapısının modernleştirilmesi amacıyla, Tarım Satış Kooperatifleri kurulmuş, Tarım Satış Kooperatifleri de daha fonksiyonel olabilmek amacıyla Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerini teşekkül ettirmişlerdir.

Bu kuruluşlar özellikle üreticinin pazar imkânlarını geliştirmesi ve gerekirse Devletin fiyat politikalarının uygulanmasında önemli rol oynayarak üreticilerin ürünlerinin değerlendirilmesi ve üretimle ilgili olarak ihtiyaç duyduğu her türlü kaynak ve desteğin kendilerine sağlanmasına yardımcı olmaktadır .

Bugün ülke çapında Tarım Satış Kooperatifi olarak 430 kooperatif ve bu kooperatiflerin ürün ve bölge bazında meydana getirdikleri 21 Tarım Satış Kooperatifi Birliği mevcuttur.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince satın alınan (mübayaa edilen) ürünlerde, yıllar itibariyle geniş dalgalanmalar olması nedeniyle, etkili pazarlama faaliyetini ortadan kaldırmaktadır. Tarım Satış Kooperatifi Birliklerinin sahip oldukları tesislerin gerek fiziki kullanımı, gerekse ek tesislerin temini ve yeterli personel ve işçinin istihdamı için daha istikrarlı bir iş hacmini ve dolayısıyla istikrarlı bir ürün alımını gerektirdiği bilinmektedir. Bu nedenle, Birliklerin ürün alım politikaları yanında, alınan ürünlerin işlenerek pazara mamül olarak da girişecekleri ek faaliyet ve harcamalar konusunda desteklenmeleri büyük önem taşımaktadır. Çağımız sadece üretim çağı olmaktan ziyade, üretilen ürünlerin en iyi bir şekilde ambalajlanarak ve yine en iyi bir şekilde reklam ve tanıtımının yapılarak tüketiciye ulaşılma çağıdır.

Bu nedenle, Birlikler sadece ortak ve üreticinin üretmiş olduğu ürünleri alarak üreticinin gelir düzeyinin yükseltilmesini sağlamakla kalmayıp mübayaa etmiş oldukları ürünleri en iyi bir biçimde işleyip mamül hale getirildikten sonra tüketiciye ulaştırmak durumundadırlar. Aksi halde mübayaa etmiş oldukları ürünlerin uzun süre işlenmeden sotklarda kalmış olmalarından fuzuli olarak doğacak faiz yükü ve ürünün iyi değerlendirilmemesi sonucu ortaya çıkacak bozulma ve fireler nedeniyle maddi kayba uğrama durumunda kalmış olacaktır Bu nedenle, Tarım Satış Kooperatifi Birliklerinin gerek ürün alımlarında, gerekse ürünün değerlendirilmesinde bir bütün olarak dikkate alınması tarım ile teknolojinin birleştirilmesi gerekmektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin ülke içerisindeki genel tanımından sonra bu kuruluşlar tarafından pazara sunulan ürünlerin neler olduğunu, pazardaki yerlerini ve fiyat gelişmeleri ile etkinliklerini ortaya koymaya çalışalım.

PAZARLANAN ÜRÜNLER :

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince pazarlanan ürünler; ülkenin birçok bölgesinde faaliyette olan Birliklerce çok çeşitli ürünleri içermektedir. Bugün toplam 22 ürün çeşidinin pazarlandığını, bunlar arasında en önemliler; ayçiçeği, fındık, kuru üzüm, kuru incir, soya, cigit ve zeytinyağıdır.

ÜRÜN FİATLARI VE GELİŞMELERİ:

Birliklerin yaptığı alımların tamamı destek fiatı programı çerçevesindedir. Birlikler arz edilen mahsulü ilan edilen fiyatlar üzerinden satın alırlar.

Destek fiyatları genel olarak tarım yılı (kampanya) süresinde belirlenmektedir. Piyasa fiyatları düşük ve arz miktarı yüksek ise Birlikler yüksek fiyat ödeme avantajını kullanabilirler. Bu tip alımlar açıklanan destek fiyatından düşük seviyede kaldığından Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri üreticinin durumunu koruyabilmek bakımından piyasa fiyatının üzerinde ve destek fiyatına paralel fiyatlarla büyük miktarlarda alımlarda bulunma durumunda kalmışlardır.

Destek fiyatları ürünlerin bereketli olduğu yıllarda üretici fiyatlarının fazla düşmesine engel olmak için arz edilen ve tüm mahsulü almak durumunda kaldığı ve böylece arz durumunu yönetme rolünü üstlenmişlerdir.

Ekonomik, sosyal ve politik , garantili bir pazar, belirli bir fiyat ve sonuçta belli bir gelir temin edilerek özellikle zor şartlar altında üretim yapan çiftçileri korumayı amaçlamaktadır. Tarımsal destek fiyatlarının diğer amaçları da iç ve dış pazar için üretimi desteklemek, arz ve talep arasındaki dengeyi korumak, pazar talebine uygun olarak daha fazla üretim için gerekli bilgi ve teşviki sağlamaktır.

Şüphesiz hükümetin destek fiyatı programları, Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Böylece de bu müdahale ile özel sektörün sağlaması mümkün olmayan pazar desteğinin garantilendiği de ortadadır.

BİRLİKLERİN PAZARLAMA FAALİYETLERİ :

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince satın alınan ürünlerin veya işlenmiş mamullerinin arzını, pazar talebine veya muhtemel satışlara göre kontrol altında tutmak, satışlarda oluşabilecek kayıpları asgariye indirebilmektir. Birlikler, alımını yaptıkları ürünleri kendi fabrikalarında işledikten sonra piyasaya arz etmektedirler.

Ürünlerin destek fiyatı programı dahilindeki satışları yakından takip edilmezse, sadece belli bir potansiyel gösteren pazarda imkânları değil iç ve dış pazarlarda söz konusu olacağı gözönünde bulundurularak hükümetin maddi kayıplarına sebep verilmemesine dikkat edilmiştir.

Piyasada ikili bir pazarlama sistemi oluşmaktadır ki bunlar;

- 1- Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri
- 2- Tüccarlardır.

İkinci olan tüccarlar, belli başlı üretim bölgelerini geniş çapta kapsamakta muvaffak olmuşlardır.

PAZARLAMADAKİ SORUNLAR :

Üretici malının değerlendirilmesi amacıyla kurulan Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin ürettiği mamullerin tüketicilere intikalinde uygulayacağı temel pazarlama ilkesi de

aracı kullanmadan doğrudan tüketiciye ulaşmak olacaktır. Bu nedenle pazarlama kanallarıyla teşkilatlarının kurulması günümüzde Birliklerin en önemli faaliyeti olarak görülmektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin ürünlerinin hammadde veya mamul madde olarak pazarlanmasında en önemli etken pazar koşullarının diğer sektörlerdeki imkanlarla eşit olmamasından kaynaklanmaktadır. Teknoloji açısından modern ve ekonomiye büyük katkısı olacak bu kuruluşların pazar konusunda sorunları çözümlenmemiş durumdadır. Yani pazar-daki etkin olacak faktörlerden;

- 1- Rekabet
- 2- Kalite
- 3- Reklâm

yoksundurlar.

Sıralanan bu faktörler zaman içerisinde çözümlenebilirse Birliklerin pazarlama faaliyetleriyle iç fiat hareketleri piyasada daha etkin olacak, dolayısıyla tüketici bazında denge unsuru sağlanarak sektör yönünden de görev en sağlıklı bir biçimde yerine getirmiş olacaktır.

SONUÇ:

Üretici kitesinin, yetiştirdiği mahsullerin ekonomik değer kazanacak şekilde bir araya toplanması ve ortaklarının menfaatleri doğrultusunda en iyi şekilde değerlendirilmesi amacıyla kurulan Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin kuruluş amaçlarının ilk aşaması olan ortak ürünlerinin bir araya toplanması ve en iyi fiatla satışının sağlanarak üreticilerin spekülâtif piyasa hareketlerinden korunması işlevi tamamen yerine getirilmiştir.

Bu faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ile Tarım Satış Kooperatifi Birliklerinin yurt içi pazarlama faaliyetleri içerisinde belli başlı ürünlerinin aldıkları pazar payı aşağıda gösterilmiştir.

Sanayici Bazındaki Pay:

1- Pamuk	%15 -35
2- İplik	%10 -12
3- Ayçiçeği	%20 - 30

Tüketici Bazındaki Pay:

1- Likit ayçiçek yağı	%20-25
2- Margarin yağı	%13-15
3- Fındık	%50
4- Zeytinyağı	%20-25
5- İncir	%50-60
6- Üzüm	%50-60

Yukarıda görüleceği üzere, yurt içi pazarında ürün ve mamul bazında birliklerin payları mahsul rekoltelerine göre yıllar itibariyle değişebileceği gibi ülke ekonomisi açısından %15 ile %60 arasında küçümsenmeyecek değerlerle etkili olmaktadır.

Kuruluş amacının ikinci aşaması olan ürünlerin ortaklara ait tesislerde işlenerek mamul hale getirilmesi için gerekli tesislerin kurulması ve rasyonel şekilde işletilebilmesi için de büyük hamleler gerçekleştirilmiş ve Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ihtiyaç duydukları tesisleri tamamlamışlardır. Üretim zincirinin tüketim alanına bağlanması ile birlikte önemi artan pazarlama faaliyetlerinin üretici, tüketici ve milli ekonomimize en faydalı şekilde organi-

ze edilmesi halinde Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri kuruluş amaçlarının üçüncü ve en önemli aşamasını gerçekleştirmiş olacaktır.

Üretilen mamullerin sistemli şekilde tüketiciye sunulması halinde Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin iç piyasadaki etki ve yararlarını üç ana başlık halinde özetleyebiliriz.

ÜRETİCİLER AÇISINDAN : Yetiştirdikleri mahsullerin işlenerek mamul halinde tüketici piyasasına sunulması halinde üreticiler imalat ve satış kârlarının da gelirlerine eklenmesi suretiyle maksimum gelir düzeyine ulaşacaklardır.

TÜKETİCİLER AÇISINDAN: Tüketici piyasasında istikrarlı fiatın oluşmasının yanı sıra standartlaşma sayesinde seçim kolaylığı sağlanacağı gibi, kalite açısından tüketicinin korunması da gerçekleştirilecektir.

MİLLİ EKONOMİ AÇISINDAN: Sanayileşme yolunda büyük adımlar atılmasına rağmen ülkemiz halen tarıma dayalı ekonomi görünümünü muhafaza etmektedir. Sanayi toplumuna geçişte tarıma dayalı sanayinin kuruluşu ilk ve en önemli aşamalardan birini teşkil etmektedir. Tarım ürünlerine dayalı sanayinin kuruluşunda en önemli fonksiyonu Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin yerine getireceği de açıktır.

DERGİLERİMİZ:

- Aylık "KARINCA Kooperatif Postası" yıllık abone bedeli (1989 yılı için)18.000
- Üç aylık "KOOPERATİFÇİLİK" yıllık abone bedeli (1989 yılı için) 20.000
- Altı aylık "COOPERATION IN TURKEY" yıllık abone bedeli (1989 yılı için)16.000

Yayın İsteme Adresi: Türk Kooperatifçilik Kurumu Mithatpaşa Cad. No. 38/A - Kızılay / ANKARA
Tel: 131 61 25 — 131 61 26

Yayın Bedeli yatırmak için Banka hesap no: T.C. Ziraat Bankası Kızılay Şb. 304/4- ANKARA

NOT: PTT ile yayın isteyenlerin; PTT masrafı dahil yayın bedelini hesabımıza yatırdıklarına dair makbuzlarını talep dilekçelerine eklemeleri

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU YAYINLARI

KDV. DAHİL FİYATI (TL.)

1- Tarımsal Kalkınmada Kooperatifçilik - VI. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Tebliğ ve Tartışmaları - (2 Cilt)	500
2- 1163 Sayılı Kooperatifler Kanununun Uygulanmasında Kooperatiflerin Durumu ve Sorunları (VII. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Tebliğleri)	700
3- Kooperatifçilik ve Kooperatifçilikle İlgili Yayınlar Bibliyografyası	500
4- Az Gelişmiş Ülkelerin Ekonomik ve Toplumsal Kalkınmasında Kooperatiflerin Rolü	500
5- Tüketicinin Sorunları ve Kooperatifçilik	500
6- Altın Yapan Köy (Tercüme)	500
7- Kooperatif Şirketler (Yayın No. 30)	300
8- Co - operatives In Developing Countries And Turkish Experience (Yayın No. 32)	500
9- Çeşitli Ülkelerde Toprak Reformu Uygulamaları (Yayın No. 34)	500
10- Az Gelişmiş Ülkelerde Kooperatif ve Devlet (Yayın No. 36)	500
11- Kooperatifçilik ve İlkokul (Yayın No. 38)	300
12- Kooperatiflerin Ekonomik ve Sosyal Kalkınmasındaki Rolü (VIII. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Tebliğleri - (Yayın No. 39)	700
13- Kooperatifçilik Bilgisi (Yayın No. 40)	500
14- Büyük Mağazacılık ve Tüketim Kooperatifçiliği (Yayın No. 41)	300
15- Ekonomik ve Sosyal Gelişmeler Karşısında Türkiye'de Kooperatifçilik Politikası IX. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Tebliğleri - (Yayın No. 42)	700
16- Türk Kooperatifçiliği Üzerine Düşünceler (Yayın No. 43)	400
17- X. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi Tebliğleri (Yayın No. 44).....	1.000
18- Atatürk ve Kooperatifçilik (Yayın No. 45)	400
19- The Co-operative Movement In Turkey And Its Expocted Development (Yayın No. 146)	500
20- Kooperatiflerin Vergilendirilmesi ve Vergi Sorunları (Yayın No. 47)	400
21- Türkiye Ekonomisinde Tarımsal Amaçlı Kooperatifçilik İşletmeleri (Yayın No. 48)	1.000
22- Kooperatiflerin Dış Ticaret Açısından Milli Ekonomiye Katkıları (Yayın No. 49)	1.000
23- Köy Kalkınma Kooperatiflerinde Yönetim (Yayın No. 50)	400
24- Atatürk Kooperatifçilik ve Türk Kooperatifçilik Kurumu (Yayın No. 51.).....	500
25- Çorlu İlçesi Seymen Köy Kalkınma Kooperatifinde Grup Tarımının Ekonomik Analizi (Yayın No. 52)	1.200
26- Vakıflar Tüzüğü Yayın No. 53)	500
27- Karınca Dergisi Kooperatifçilikle İlgili Bibliyografya (Yayın No. 55)	1.000
28- XI. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi -Tebliğler (Yayın No. 57)	2.000
29- XI. International Turkish Cooperative Congress - Papers - (Yayın No. 59)	2.000
30- Türkiye'de Kooperatiflerin Verimli Çalışmaları Açısından Yatay ve Dikey Bütünleşme Hareketleri (Yayın No. 60)	2.000
31- Tarımsal Üretimde Kooperasyon ve Türk Tarımına Uygulanabilirliği (Yayın No. 61).....	1.250
32- Marketing Functions On Foreign Trade In Turkey And In The United States Of America (Yayın No. 63)	2.000
33- "Dünyada Mekân" Konut Kooperatifleri Semineri -Tebliğler- (Yayın No. 64)	1.000
34- "Altın Bilezik" Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatifleri Seminer - Tebliğler - (Yayın No. 65)	800
35- "Bir Lokma Bir Hurka" Tüketim Kooperatifleri Semineri -Tebliğler- (Yayın No. 66)	1.000
36- XII. Milletlerarası Türk Kooperatifçilik Kongresi -Tebliğler-Yayın No. 68)	3.000
37- XII. International Turkish Cooperative Congress - Papers - (Yayın No. 68)	5.000
38- Türkiye'de Tüketim Kooperatiflerinin Bugünkü Durumunu, Alınması Gereken Tedbirlere Araştırma - (Yayın No. 70)	1.500
39- Anadolu Basınında Kooperatifçilik (Yayın No. 71)	2.000
40- Bütün Değişiklikleriyle Kooperatifler Kanunu (Yayın No. 72)	2.000

T.C. ZIRAAT BANKASI'na

gelin

**tasarrufunuzla
ulusal
kalkınmaya
katılın**

TÜRK KOOPERATİFÇİLİK KURUMU YAYINLARI NO: 72

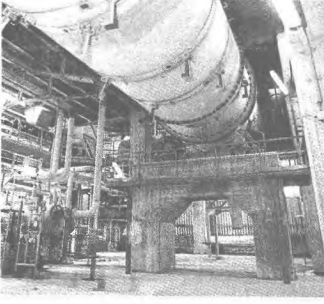
Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun Hizmet
Zincirinin Yeni Bir Halkası:

SON DEĞİŞİKLİKLERLE KOOPERATİFLER KANUNU

NOT: PTT ile göndermelerde PTT ücreti ilâve edilir.
Banka Hesap No: T.C. Ziraat Bankası Kızılay
Şb: 304/4 - ANKARA

Fiyatı 2.000.-TL.

Tam hizmet, eksiksiz hizmet

Doğru gübreyi, gerektiği zaman, gerektiği yere ulaştırmaktan sorumluyuz. Bu sorumluluk, ülkemizin gübre konusundaki ihtiyaçlarını tanımakla, incelemekle başlar. Hammadde temininden üretime, torbalamadan nakliyata, dağıtımdan pazarlamaya, eğitiminden teknik danışmanlığa kadar gübre sektörünün her alanında hizmet vermeyi gerektirir. 499 bayimiz ve 400 bin tonluk depolama kapasitemizle bu hizmetleri eksiksiz olarak yerine getiriyor, çiftçimize gübre konusunda tam hizmet veriyoruz. Bereket için. Ülke tarımının gelişmesi için.

Gübre Bereketir

TOROS GÜBRE VE ZİRAİ İLAÇ PAZARLAMA A.Ş.

BİR TEKFEN HOLDING KURULUŞUDUR

KOOPERATİFÇİLİK

Founded in 1931

Kooperatifçilik is the publication of the Turkish Co-operative Association, it is published four times a year. The subscription price to the review is S 4 a year, air mail included, Correspondance relating to the review should be sent to "Türk Kooperatifçilik Kurumu, Mithatpaşa Caddesi 38/A, Ankara - Turkey"
The Turkish Co-operative Association assumes no responsibility for the views expressed by authors whose articles appear in Kooperatifçilik.

Proprietor on behalf of
The Turkish Co-operative Association

Hüsnü POYRAZ

Editor - in - chief

Prof. Dr. Rasih DEMİRÇİ

Editorial Board

Prof. Dr. Celâl ER

Prof. Dr. Orhan ARSLAN - Sezai YÖRÜK
Alâaddin KORKMAZ - Dr. Kemâl GÖRMEZ

Each issue of the review will contain some articles, research notes, communications book review, announcement and news notes on Co-operatives in English or French language. But the review is mainly issued for the Turkish readers. For that reason the contents will be mainly Turkish.

Managing Board (*)

Hüsnü POYRAZ	: President
Dr. Şenol ERDOĞAN	: Vice President
Turan TEKELİ	: Treasurer
Assis. Prof. Dr. Burhan AYKAÇ	: Member
Dr. Hüseyin BÜYÜKŞAHİN	: "
Yalçın DOĞAN	: "
Dr. Yusuf EKİNCİ	: "
Prof. Dr. Celâl ER	: "
Ünal GÖKALP	: "
Ayhan İNAL	: "
Kâmil ÖZDEMİR	: "
Kaplan YILDIZ	: "
Sezai YÖRÜK	: "
Niyazi YÜKSEL	: "

BOARD OR AUDITORS

Nail TAN	: President
Nihat BAYRAMOĞLU	: Member
Dr. Mustafa DOYUK	: Member

HALKBANK, Türk ekonomisinde çok önemli bir yer işgal eden esnaf ve sanatkârlarımızı, küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerimizi, serbest meslek sahiplerimizi krediler açarak desteklemek göreviyle kurulmuş bir bankadır... Ülkemizin bu görevi üstlenmiş tek bankasıdır.

HALKBANK

Çalışana... üretene kaynak.